Resultaten van een inwoners-raadpleging over de overstap naar aardgasvrij wonen en werken in gemeente Haarlemmermeer

November 2025

POPULYTICS
What would you do?

Colofon

Deze PWE-raadpleging is uitgevoerd door Populytics (een spin-off van de TU Delft) in opdracht van de gemeente Haarlemmermeer.

Auteurs

Wendel Scholma (wendel@populytics.nl)
Michiel Tilstra (michiel@populytics.nl)
Shira Hollanders (shira@populytics.nl)

Datum

24 november 2025

Versie

Eindrapport

Contact

Populytics b.v.
Strawinskylaan 239
1077 XX Amsterdam
info@populytics.nl
www.populytics.nl

Afbeelding via Wikimedia Commons

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	Een samenvatting van het onderzoek en de hoofdresultaten.
2	Aanleiding, opzet en respons	Wat was de aanleiding voor deze raadpleging? Hoe zag het onderzoek er uit? Wie hebben er meegedaan?
3	Houding tegenover de overstap naar duurzame warmte	Wat vinden inwoners van de plannen om over te stappen van aardgas naar duurzame warmte?
4	Afweging tussen lage maatschappelijke kosten óf vrijheid om zelf te kiezen	Hebben inwoners een voorkeur voor lage kosten voor de samenleving of vrijheid om zelf te kiezen?
5	Wat vinden inwoners belangrijk bij de overstap naar duurzame warmte?	Waarmee vinden inwoners dat de gemeente rekening mee houden bij de overstap naar duurzame warmte? En waarom? En welke verschillende perspectieven zijn er?
6	Informatie- en participatiebehoefte	Wat voor informatie willen inwoners ontvangen vanuit de gemeente? En willen zij meedenken met het maken van plannen?
7	Over de raadpleging	Hoe hebben deelnemers de raadpleging ervaren? Welk rapportcijfer geven zij?
8	Methodologie	Hoe is de raadpleging tot stand gekomen? Hoe zijn de data geanalyseerd?

1 Samenvatting

1.646 inwoners van de gemeente Haarlemmermeer denken mee over de overstap naar duurzame warmte

- *Aanleiding & Doel van de raadpleging.* Eind 2026 moeten alle gemeenten een warmteprogramma vaststellen. Hierin staat hoe de overstap van aardgas naar duurzame warmte stap voor stap wordt gemaakt. De gemeente Haarlemmermeer heeft al meerdere uitgangspunten opgesteld voor de overstap. Met deze raadpleging wil de gemeente achterhalen hoe inwoners en ondernemers deze uitgangspunten tegen elkaar afwegen, en welke waarden, voorkeuren en zorgen voor hen belangrijk zijn. De resultaten helpen de gemeente om prioriteiten te stellen in de uitgangspunten en het warmteprogramma beter aan te laten sluiten bij wat inwoners en ondernemers belangrijk vinden. De uitkomsten worden meegenomen in de nieuwe Kadernota Warmtetransitie 2.0.

- *Participatie.* Om inwoners te betrekken, heeft Populytics een raadpleging uitgevoerd volgens de Participatieve Waarde Evaluatie (PWE)-methode; zie figuur 1.1. Het ontwerp van de PWE-raadpleging is op participatieve wijze tot stand gekomen, samen met de gemeente, stakeholders en bewoners met uiteenlopende perspectieven.

- *Onderzoeksvraag.* In de PWE-raadpleging stond één onderzoeksvraag centraal: waar moet de gemeente rekening mee houden bij de overstap naar duurzame warmte? Daarnaast kregen deelnemers diverse andere vragen voorgelegd, zoals vragen over de houding ten aanzien van de plannen, een vraag over de afweging tussen gemeentelijke regie en keuzevrijheid en diverse surveyvragen.

- *Looptijd & Respons*: De PWE-raadpleging stond online van 29 september tot en met 20 oktober 2025. In totaal deden 1.223 inwoners op uitnodiging mee aan een *gesloten* versie en 423 inwoners aan een *open* versie. Op basis van het gesloten onderzoek kunnen we representatieve uitspraken doen over alle inwoners van Haarlemmermeer op de kenmerken leeftijd, gender, opleidingsniveau en woonsituatie (koop of huur). De open versie was bedoeld om de inclusiviteit te vergroten: alle inwoners van 16 jaar en ouder konden deelnemen. Beide versies waren inhoudelijk identiek.

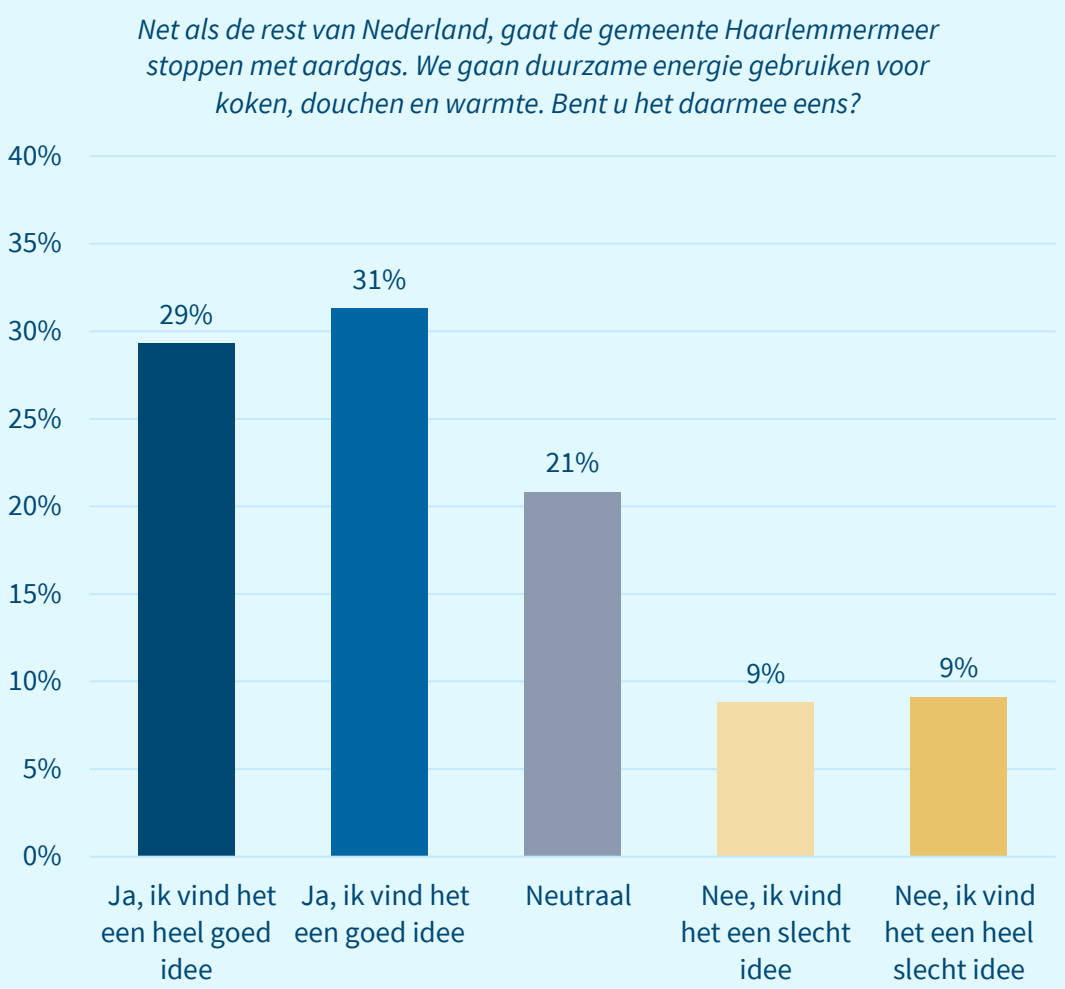
Figuur 1.1. Over de methode PWE

- *Wetenschappelijk gevalideerd*: De Participatieve Waarde Evaluatie (PWE) is een participatiemethode die Populytics vaak inzet om mensen te betrekken bij beslissingen die hen gaan raken. De methode is ontwikkeld en gevalideerd door wetenschappers, onder andere van de TU Delft.

- *Op de stoel van*: De essentie van een PWE-raadpleging is om deelnemers in een online omgeving 20 minuten op de stoel van een beleidsmaker of politicus te zetten. Deelnemers krijgen een zogeheten keuzetaak te zien. Deze keuzetaak modelleert de situatie van beleidsmakers die bezig zijn met het vormen en uitvoeren van beleid. Deelnemers zien realistische beleidsopties die de beleidsmakers overwegen en ze zien dat er beperkingen zijn. Zij ervaren zodoende dezelfde keuze. Wat adviseren ze vervolgens als zij in de schoenen van een beleidsmaker staan? Deelnemers kunnen hun advies motiveren.

- *Begrip voor complexiteit*: Door mee te doen aan een PWE-raadpleging begrijpen inwoners beter de complexiteit van de beleidskeuze. En de resultaten stellen beleidsmakers in staat om hun keuzes beter aan te laten sluiten op voorkeuren, waarden en zorgen van inwoners.

Figuur 1.2. Houding inwoners t.o.v. het stoppen met aardgas*
Gesloten raadpleging (n=1.208)

De meerderheid vindt het een goed idee dat de gemeente gaat stoppen met aardgas. Ook is de meerderheid het ermee eens dat hiervoor bestaande technieken worden gebruikt.

- Inwoners kregen de vraag hoe ze aankijken tegen het plan van de gemeente om:
  1) Te stoppen met aardgas en in plaats daarvan duurzame energie te gebruiken om te koken, douchen en verwarmen;
  2) Enkel technieken te gebruiken die al bestaan om het doel te behalen.

- **Een meerderheid (61%) vindt het een (heel) goed idee om te stoppen met aardgas voor verwarmen, warm water en koken.** In figuur 1.2 is te zien dat ongeveer een vijfde van de mensen (21%) neutraal staat tegenover het doel om te stoppen met aardgas. 18% vindt het een (heel) slecht idee om te stoppen met aardgas voor verwarmen, warm water en koken.

- **Een ruime meerderheid (72%) is het (helemaal) eens met het gebruik van bestaande technieken voor duurzame energie.** Ongeveer een vijfde van de mensen (19%) staat neutraal tegenover het gebruik van bestaande technieken. 9% is het (helemaal) oneens met het gebruik van bestaande technieken voor duurzame energie (zie figuur 3.3). Deelnemers die het doel een (heel) slecht idee vinden, zijn het vaker (helemaal) oneens met het gebruik van bestaande technieken.

- **Inwoners die het niet eens zijn met het doel geven vaak wel hun mening**. Mensen die aangaven het stoppen met aardgas een (heel) slecht idee te vinden, kregen een extra vraag of ze toch hun mening wilden geven. Meer dan 90% wilde zijn of haar mening over het onderwerp geven en heeft dat via het onderzoek gedaan.

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft ‘zeg ik liever niet’

Opzet van het onderzoek & deelnemerservaring

- *De hoofdmoot van het onderzoek was een PWE-keuzetaak.* De PWE-keuzetaak heeft als doel inzicht te krijgen in de waarde die deelnemers toekennen aan zes opties waar de gemeente rekening mee kan houden bij de overstap naar duurzame warmte. Deelnemers verdeelden 30 punten over zes opties waar de gemeente meer of minder rekening mee kan houden. Elke deelnemer kreeg deze in willekeurige volgorde te zien. Onder de roze informatieknoppen konden deelnemers aanvullende informatie lezen over iedere optie. De zes opties zijn:
  - Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte;
  - Zo snel mogelijk stoppen met aardgas;
  - Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk;
  - Inwoners helpen die samen plannen maken voor duurzame warmte;
  - Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen;
  - De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren.

- *Overige vragen*. Naast het PWE-keuzeonderdeel kregen deelnemers enkele demografische vragen te zien, enkele surveyvragen over de houding ten opzichte van de plannen en participatie-behoefte, een keuzedilemma en tot slot enkele vragen over de onderzoekservaring.

- *Deelnameduur en waardering voor het onderzoek*. Deelnemers waren gemiddeld 18 minuten* bezig met het onderzoek en waardeerden de raadpleging gemiddeld met een rapportcijfer 6,9. Dit cijfer is gemiddeld als we kijken naar andere raadplegingen over de warmtetransitie. Deelnemers die aangaven het aardgasvrij worden een (heel) slecht idee te vinden, ervoeren de raadpleging soms als sturend. Onder deelnemers zien we hiernaast dat ze benieuwd zijn wat er met de resultaten wordt gedaan.

"Hoop iets terug te zien van mijn mening in het beleid."

"Zou graag feedback krijgen over mijn punten. Of ergens lezen wat er met mijn bijdrage gedaan wordt."

Figuur 1.3. De keuzetaak met opties waar de gemeente rekening mee kan houden bij de overstap naar duurzame warmte

* Soms zien we dat deelnemers het onderzoek pas meerdere uren nadat ze deze zijn begonnen afronden. We gaan ervanuit dat deze deelnemers halverwege pauzeren/stoppen en later pas weer verder gaan. Voor het berekenen van het gemiddelde kijken we alleen naar deelnemers die het onderzoek binnen 1 uur hebben afgerond.

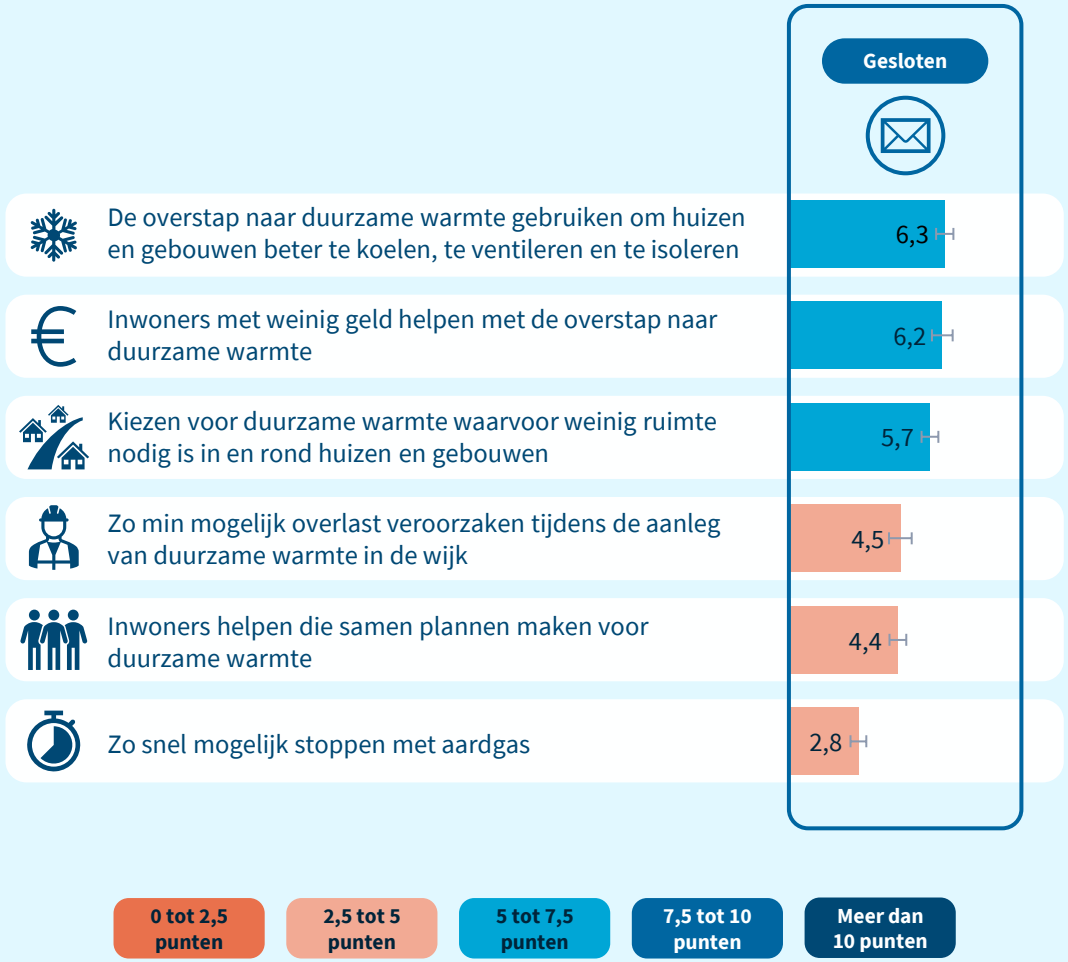
Inwoners geven prioriteit aan opties die bijdragen aan resultaat en rechtvaardigheid. Opties die vooral het proces raken, krijgen gemiddeld minder prioriteit.

- **Geen grote uitschieters.** Figuur 1.4 toont de gemiddelde punten per optie voor alle deelnemers aan de gesloten versie. Het valt op dat er geen opties zijn die relatief heel veel (>7,5) of heel weinig (<2,5) punten krijgen. Dat betekent dat er geen opties bij zijn die gemiddeld veel belangrijker zijn dan andere opties. En ook geen opties die juist veel minder belangrijk zijn dan andere opties.

- **De meeste prioriteit gaat naar maatregelen die bijdragen aan een efficiënt en rechtvaardig resultaat.** Drie opties krijgen gemiddeld de meeste prioriteit: de overstap gebruiken om huizen en gebouwen beter te isoleren, te koelen en te ventileren; inwoners met een laag inkomen helpen bij de overstap; en kiezen voor duurzame warmte die weinig ruimte vraagt in en rond gebouwen. De eerste en derde optie gaan vooral over het resultaat van de warmtetransitie. Een belangrijke reden om deze opties prioriteit te geven, is dat energie en ruimte schaars zijn en er daarom efficiënt mee moet worden omgegaan. Het ondersteunen van inwoners met een laag inkomen wordt vooral belangrijk gevonden vanuit haalbaarheid en rechtvaardigheid: de overstap is kostbaar, en iedereen moet kunnen meedoen.

- **Opties die vooral gaan over het proces krijgen gemiddeld minder prioriteit.** De opties die gemiddeld minder prioriteit krijgen, hebben vooral betrekking op het proces van de overstap. Overlast bij de aanleg wordt vaak als onvermijdelijk gezien of iets dat met een goede planning kan worden beperkt. Aanvullende analyses laten zien dat inwoners die het een slecht idee vinden om te stoppen met aardgas, juist meer prioriteit geven aan het voorkomen van overlast (zie pagina 37). Zij willen geen overlast van iets waar ze het nut niet van in zien. Het ondersteunen van bewonersinitiatieven roept gemengde reacties op: sommigen denken dat dit de betrokkenheid en samenwerking vergroot, terwijl anderen aangeven dat het juist tot gedoe leidt en beter centraal geregeld kan worden. De optie om ‘zo snel mogelijk te stoppen met gas’ krijgt gemiddeld de laagste prioriteit. Het argument hierbij valt samen te vatten als ‘haastige spoed is zelden goed’, oftewel denk de plannen eerst goed uit.

Figuur 1.4. Prioritering opties – Gemiddeld
Gesloten raadpleging (n=1.223)

Figuur 1.5. Vier groepen inwoners met verschillende voorkeuren
Gesloten raadpleging (n= 1.223)

Groep	A	B	C	D	∅
Groepsgrootte (% inwoners)	50%	31%	14%	5%	
De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren	6,0	7,7	7,0	0,3	6,5
Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte	6,2	5,5	7,7	7,7	6,1
Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen	5,3	7,6	4,5	0,2	5,8
Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk	4,4	4,5	0,2	16,3	4,5
Inwoners helpen die samen plannen maken voor duurzame warmte	4,3	4,7	3,6	5,3	4,2
Zo snel mogelijk stoppen met aardgas	3,8	0,0	6,9	0,2	2,9

0 tot 2,5 punten | 2,5 tot 5 punten | 5 tot 7,5 punten | 7,5 tot 10 punten | Meer dan 10 punten

Er zijn vier groepen inwoners met verschillende voorkeuren te onderscheiden. De grootste groep vormt het midden, naast kleinere groepen met meer uitgesproken keuzes.

Wat zien we hier? Op de vorige pagina zagen we de gemiddelde puntenverdeling van inwoners over de zes opties. In deze verdiepende analyse zien we uit welke verschillende groepen inwoners het gemiddelde bestaat en hoe deze groepen de 30 punten over de opties hebben verdeeld. Inwoners met vergelijkbare prioriteiten zijn geclusterd in een groep. De groepen verschillen onderling sterk qua voorkeur.

- **Groepen zijn eensgezind over hulp aan inwoners.** Alle groepen geven gemiddeld genomen veel prioriteit aan het helpen van mensen met weinig geld. Hierbij wordt benoemd dat dit belangrijk is voor de haalbaarheid van de transitie en dat dit hoort bij een eerlijk en rechtvaardig proces. Daarnaast geven alle groepen gemiddeld genomen geen hoge, maar ook geen lage prioriteit aan het helpen van inwoners die samen plannen maken.

- **Er is breed draagvlak voor beleid dat zich richt op de resultaten van de overstap.** Groepen A, B en C, die samen 95% van de inwoners vertegenwoordigen, geven gemiddeld genomen veel prioriteit aan het beter koelen, ventileren en isoleren van huizen en gebouwen. En groepen A en B, samen 81%, geven gemiddeld genomen veel prioriteit aan duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen.

- **Meningen verschillen het meest over snelheid en overlast.** Zo min mogelijk overlast wordt door groep D (5% van de inwoners) veruit het hoogst geprioriteerd. Terwijl groep C (14%) hier nauwelijks punten aan geeft. Dit beeld zien we ook bij de optie voor zo snel mogelijk stoppen met aardgas. Groepen B en D, samen 36%, geven hier bijna geen punten aan, terwijl groep C hier wel prioriteit aan geeft.

- **Houding ten opzichte van aardgasvrij is het belangrijkste onderscheidende kenmerk tussen groepen.** Het grootste deel van groep D vindt het een (heel) slecht idee. Het merendeel van groep C vindt het een (heel) goed idee. Groep B is onderling verdeeld. En groep A volgt de gemiddelde verhouding.

Meningen zijn verdeeld over de keuze tussen lage maatschappelijke kosten en individuele keuzevrijheid

- In een ander onderdeel van de raadpleging kregen deelnemers een keuze voorgelegd. Als ze moesten kiezen tussen lage maatschappelijke kosten (keuze 1) of individuele keuzevrijheid (keuze 2), welke keuze maken ze? Het doel van deze vraag was inzicht krijgen in hoe inwoners dit tegen elkaar afwegen. Van beide keuzes werd een voor- en een nadeel beschreven. Deelnemers konden aangeven of zij een sterke of lichte voorkeur hadden voor keuze 1 of keuze 2. Vervolgens konden ze hun keuze toelichten.

- **Verdeling van voorkeuren.** Een kleine meerderheid van de inwoners (53%) heeft een voorkeur voor keuze 2: zelf kunnen kiezen is het belangrijkst. 41%* heeft een voorkeur voor keuze 1: zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkst.

- **Het hoofdargument dat inwoners aandragen voor lage maatschappelijke kosten is dat de overstap op duurzame warmte betaalbaar moet zijn voor iedereen.** Zeker ook voor mensen die minder geld hebben. In de groep inwoners die kiest voor lage maatschappelijke kosten zitten relatief meer huurders. Huurders hebben over het algemeen niet direct keuze in het type duurzame warmte in hun woning, dat is de verantwoordelijkheid van de verhuurder, dus kiezen ze logischerwijs voor keuze 1. Dit komt ook terug in de argumenten: '*Ik kan niet zelf kiezen, want ik woon in een huurhuis of appartementencomplex*'.

- **Bij de argumenten voor individuele keuzevrijheid komen drie argumenten het vaakst voor.** Het eerste argument gaat over maatwerk; elk huis is volgens inwoners anders en heeft een eigen aanpak nodig. Het tweede argument gaat over de wens om zelf keuzes te maken. Hierbij komt vaak terug dat ze een eigen huis hebben, en daarmee ook de zeggenschap over welke techniek ze in huis halen. En het derde argument is een gebrek aan vertrouwen in de overheid. De oorzaak hiervan is verschillend; door eerdere eigen ervaringen, door verhalen over warmtenetten in andere steden of een algemene scepsis richting de gemeente en rijksoverheid.

Figuur 1.6. Veelvoorkomende argumenten voor een van twee keuzes*

Veel genoemde argumenten voor keuze 1 – lage maatschappelijke kosten	Frequentie
Het moet betaalbaar zijn voor iedereen, ook voor mensen met minder geld	★★★
De transitie moet collectief worden aangepakt	★★
Zolang mensen kunnen uitwijken (op eigen kosten)	★★
Dit leidt tot een snellere transitie naar duurzame warmte	★
Ik kan niet zelf kiezen, want ik woon in een huurhuis of appartementencomplex	★

Veel genoemde argumenten voor keuze 2 – individuele keuzevrijheid	Frequentie
Elk huis is anders; maatwerk is nodig	★★
Ik wil zelf keuzes maken (over mijn eigen huis)	★★
Geen vertrouwen in de overheid	★★
Keuzevrijheid is belangrijker	★
Ik gebruik al duurzame warmte	★
We moeten niet van het aardgas af	★
Goedkoop is duurkoop; de goedkoopste optie kan uiteindelijk duurder zijn	★
Ik wil geen warmtenet; slechte ervaringen	★

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

* Aantallen tellen niet op tot 100%. Het resterende deel betreft 'weet ik niet / zeg ik liever niet'

Een meerderheid van alle deelnemers wil ook in het verdere proces meedenken bij plannen voor hun wijk

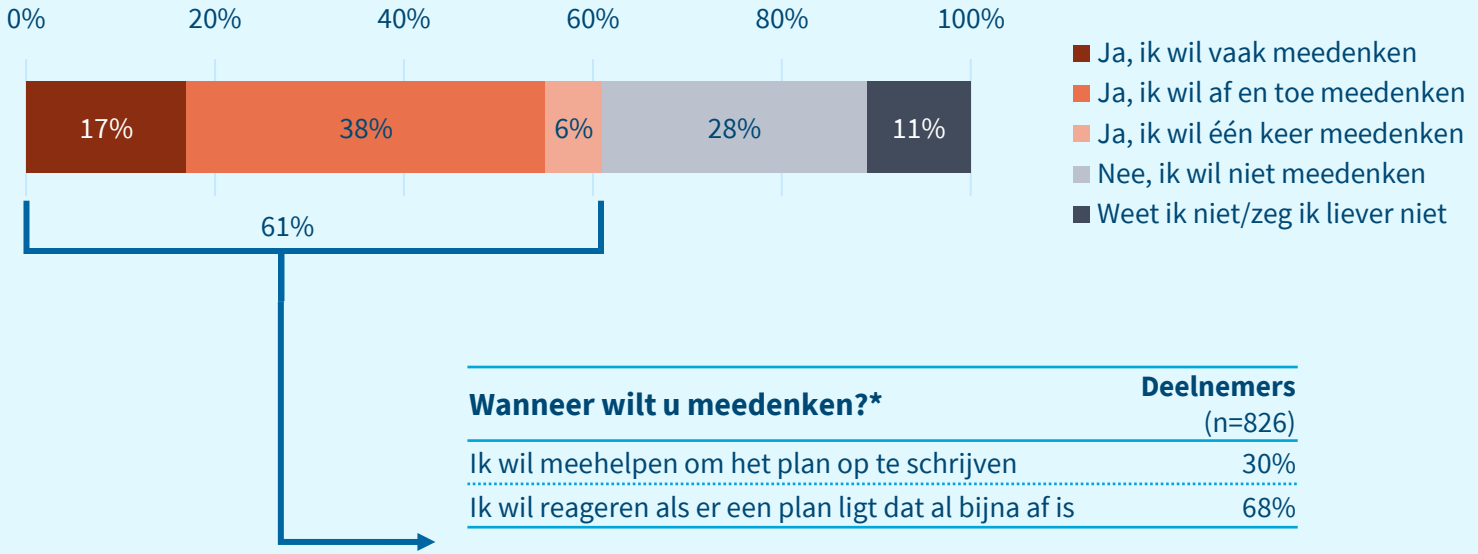
- Alle deelnemers werd gevraagd of en hoe zij betrokken zouden willen worden bij het maken van plannen voor duurzame warmte in hun wijk.
  - Van alle 1.646 deelnemers wil 61% één keer of vaker meedenken bij plannen voor hun wijk.
  - 28% geeft aan niet mee te willen denken.
  - 11% geeft aan ‘weet ik niet/zeg ik liever niet’.

- Deelnemers die aangaven mee te willen denken kregen twee vervolgvragen te zien. Hier werd gevraagd op welke manier en hoe zij het liefst willen meedenken.
  - Van de mensen die verder willen meedenken geeft 68% aan te willen meedenken door te reageren al er en plan ligt dat al bijna af is.
  - Bijna een derde van de deelnemers (30%) geeft aan (ook) mee te willen helpen met het schrijven van een plan.
  - 70% van de mensen geeft aan mee te willen denken via een onlineonderzoek; 37% in een groep met andere meedenkers; en 35% op een avond met bewoners.

Figuur 1.7. Over hoe deelnemers betrokken willen worden bij het maken van plannen per wijk

Wilt u meedenken met een plan om over te gaan op duurzame warmte in uw wijk?

Gesloten en open raadpleging (n=1.646)

Wanneer wilt u meedenken?*	**Deelnemers** (n=826)
Ik wil meehelpen om het plan op te schrijven	30%
Ik wil reageren als er een plan ligt dat al bijna af is	68%

Hoe wilt u meedenken?*	**Deelnemers** (n=826)
Via een onlineonderzoek	70%
In een groep met andere meedenkers	37%
Op een avond met bewoners	35%

* Meerdere antwoordopties zijn mogelijk. Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft ‘zeg ik liever niet’

Koppeling van de resultaten naar beleid

De gemeente Haarlemmermeer heeft voor de overstap naar duurzame warmte een reeks uitgangspunten (kaders) opgesteld, geordend in vier thema's binnen de Concept Kadernota Warmtetransitie 2.0. De gemeente werkt nu toe naar de Kadernota Warmtetransitie 2.0. Hierin neemt ze onder andere de resultaten van deze raadpleging mee in haar overwegingen. Hieronder beschrijven we per thema enkele inzichten die de raadpleging heeft opgeleverd.

Thema 1: Gemeentelijke regie

Uitgangspunten Concept kadernota Warmtetransitie 2.0: gemeente voert regie; samenhang met andere maatschappelijke opgaven; versnellen door standaardisatie, met ruimte voor maatwerk.

Koppeling naar de resultaten:

- In het dilemma tussen (i) lage maatschappelijke kosten en (ii) veel individuele keuzevrijheid, kiest een aanzienlijke groep voor de collectieve aanpak.
- De snelheid van de transitie is voor velen geen doel op zich. Een zorgvuldig en goed plan is belangrijker.

Thema 2: Samen aan de slag

Uitgangspunten Concept kadernota Warmtetransitie 2.0: draagvlak bouwen met participatie; lusten en lasten rechtvaardig verdelen; en initiatieven faciliteren.

Koppeling naar de resultaten:

- De meeste inwoners staan positief tegenover de ambitie.
- Velen willen (laagdrempelig) meedenken over plannen. En willen laagdrempelig geïnformeerd worden.
- Daarnaast is er brede steun voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten.
- Het ondersteunen van inwoners die samen plannen maken kreeg gemiddeld geen hoge prioriteit. Volgens sommigen voegt dit waarde toe, maar anderen voorzien gedoe of scheve verhoudingen.

Thema 3: Haalbaar en betaalbaar

Uitgangspunten Concept kadernota Warmtetransitie 2.0: betaalbaar voor maatschappij en gebruiker; haalbaar voor iedereen.

Koppeling naar de resultaten:

- Betaalbaarheid is een randvoorwaarde en om die reden niet uitgevraagd in het onderzoek. In diverse opmerkingen van deelnemers zien we de betaalbaarheid terugkomen als voorwaarde.
- Het helpen van inwoners met weinig geld krijgt veel prioriteit en wordt gezien als essentieel voor een rechtvaardige en haalbare transitie.

Thema 4: Klaar voor de toekomst

Uitgangspunten Concept kadernota Warmtetransitie 2.0: betrouwbare, uitvoerbare en duurzame technieken; doelmatig gebruik van warmtebronnen; rekening houden met de effecten op de leefomgeving.

Koppeling naar de resultaten:

- Een meerderheid is het eens met het uitgangspunt om bestaande, betrouwbare technieken in te zetten, omdat deze zekerheid en voorspelbaarheid bieden.
- Inwoners geven prioriteit aan het isoleren, ventileren en koelen van huizen en gebouwen, omdat energie schaars is en daarom efficiënt gebruikt moet worden
- Het efficiënt gebruik maken van de schaarse ruimte is een veelgenoemde reden om prioriteit te geven aan kiezen voor duurzame warmte die weinig ruimte vraagt in en rond gebouwen.
- Overlast bij de aanleg is voor velen een overkoombaar, want tijdelijk, effect.

2 Aanleiding, opzet en respons

- Wat was de aanleiding voor deze raadpleging?
- Hoe zag het onderzoek er globaal uit?
- Wie hebben er meegedaan aan de raadpleging?

De gemeente Haarlemmermeer wil samen met inwoners nadenken over de overstap naar duurzame warmte

- *Aanleiding & Doel van de raadpleging.* Eind 2026 moeten alle gemeenten een warmteprogramma vaststellen. Hierin staat hoe de overstap van aardgas naar duurzame warmte stap voor stap wordt gemaakt. De gemeente Haarlemmermeer heeft al meerdere uitgangspunten opgesteld voor de overstap. Met deze raadpleging wil de gemeente achterhalen hoe inwoners en ondernemers deze uitgangspunten tegen elkaar afwegen, en welke waarden, voorkeuren en zorgen voor hen belangrijk zijn. De resultaten helpen de gemeente om prioriteiten te stellen in de uitgangspunten en het warmteprogramma beter aan te laten sluiten bij wat inwoners en ondernemers belangrijk vinden. De uitkomsten worden meegenomen in de nieuwe Kadernota Warmtetransitie 2.0.

- *Participatie.* Om inwoners te betrekken, heeft Populytics een raadpleging uitgevoerd volgens de Participatieve Waarde Evaluatie (PWE)-methode; zie figuur 2.1. Het ontwerp van de PWE-raadpleging is op participatieve wijze tot stand gekomen, samen met de gemeente, stakeholders en bewoners met uiteenlopende perspectieven.

- *Onderzoeksvraag.* In de PWE-raadpleging stond één onderzoeksvraag centraal: waar moet de gemeente rekening mee houden bij de overstap naar duurzame warmte? Daarnaast kregen deelnemers diverse andere vragen voorgelegd, zoals vragen over de houding ten aanzien van de plannen, een vraag over de afweging tussen gemeentelijke regie en keuzevrijheid en diverse surveyvragen.

- *Looptijd & Respons*: De PWE-raadpleging stond online 29 september tot en met 20 oktober 2025. 1.223 inwoners deden op uitnodiging mee aan een *gesloten* versie. 423 inwoners deden mee aan een *open* versie waar alle inwoners ouder dan 16 aan konden meedoen. De versies waren inhoudelijk identiek.

Figuur 2.1. Over de methode PWE

- *Wetenschappelijk gevalideerd*: De Participatieve Waarde Evaluatie (PWE) is een participatiemethode die Populytics vaak inzet om mensen te betrekken bij beslissingen die hen gaan raken. De methode is ontwikkeld en gevalideerd door wetenschappers, onder andere van de TU Delft.

- *Op de stoel van*: De essentie van een PWE-raadpleging is om deelnemers in een online omgeving 20 minuten op de stoel van een beleidsmaker of politicus te zetten. Deelnemers krijgen een zogeheten keuzetaak te zien. Deze keuzetaak modelleert de situatie van beleidsmakers die bezig zijn met het vormen en uitvoeren van beleid. Deelnemers zien realistische beleidsopties die de beleidsmakers overwegen en ze zien dat er beperkingen zijn. Zij ervaren zodoende dezelfde keuze. Wat adviseren ze vervolgens als zij in de schoenen van een beleidsmaker staan? Deelnemers kunnen hun advies motiveren.

- *Begrip voor complexiteit*: Door mee te doen aan een PWE-raadpleging begrijpen deelnemers beter de complexiteit van de beleidskeuze. En de resultaten stellen beleidsmakers in staat om hun keuzes beter aan te laten sluiten op voorkeuren, waarden en zorgen van deelnemers.

De raadpleging kende twee versies

	Aanleiding en doel	Wijze van benaderen
Gesloten raadpleging Totaal: 1.223 deelnemers	• Als inwoners zelf het initiatief nemen om deel te nemen aan een onderzoek kan selectiebias optreden: een oververtegenwoordiging van inwoners met een uitgesproken mening over het onderwerp en/of een ondervertegenwoordiging van deelnemers met een minder uitgesproken mening of die aan zelfselectie doen. • Het doel van een gesloten onderzoek is om een gebalanceerde steekproef te trekken door proactief een willekeurig geselecteerde groep inwoners te benaderen. Op basis van deze steekproef kunnen onder voorwaarden **representatieve** uitspraken worden gedaan.	• Een willekeurige steekproef van 15.000 huishoudens heeft een uitnodiging ontvangen per brief met een unieke code. De code kon één keer gebruikt worden. • Zie het hoofdstuk Methodologie voor meer details.
Open raadpleging Totaal: 423 deelnemers	• Door het proactief benaderen van een beperkte groep is een gesloten raadpleging per definitie exclusief. Het doel van de open raadpleging is daarom om de **inclusiviteit** te verhogen door alle inwoners de gelegenheid te geven mee te doen. • Naast de verhoogde inclusiviteit is een belangrijke positieve bijdrage van de open raadpleging dat deelnemers vaak veel uitgebreidere onderbouwingen bij hun keuzes geven. Dit geeft meer inzicht in de waarden die achter voorkeuren liggen.	• Alle inwoners van 16 jaar of ouder konden deelnemen aan de open raadpleging. Deze versie is via diverse kanalen onder de aandacht gebracht. • Zie het hoofdstuk Methodologie voor meer details.

In totaal hebben 1.646 inwoners deelgenomen. De uitkomsten van het gesloten onderzoek zijn door herweging representatief voor de hele gemeente.

- *Werving via brieven.* 15.000 huishoudens van gemeente Haarlemmermeer hebben een brief gekregen met een unieke code. Elke code mocht maximaal 1 keer gebruikt worden. In totaal hebben **1.223** mensen die een brief hebben gekregen meegedaan aan het gesloten onderzoek. 82 deelnemers van de gesloten raadpleging hebben aangegeven ook ondernemer te zijn in de gemeente Haarlemmermeer

- *Werving via communicatie campagne.* Alle inwoners van 16 jaar of ouder konden deelnemen aan het open onderzoek. Deze versie is via diverse kanalen onder de aandacht gebracht door de gemeente Haarlemmermeer zelf. In totaal zijn op deze manier **423** deelnemers geworven. 25 deelnemers van de open raadpleging hebben aangegeven ook ondernemer te zijn in de gemeente Haarlemmermeer

- *Representativiteit en herwegen.* De deelnemers aan het gesloten onderzoek zijn wat betreft hun kenmerken niet representatief voor alle inwoners van Haarlemmermeer. Inwoners tot 35 jaar, vrouwen, huurders en inwoners met een basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs opleiding zijn ondervertegenwoordigd. Om ervoor te zorgen dat we op basis van het onderzoek representatieve uitspraken kunnen doen hebben we de data gewogen. We hebben bijvoorbeeld meer waarde toegekend aan de antwoorden van de groepen die ondervertegenwoordigd waren. Zo kunnen we op basis van dit onderzoek **representatieve uitspraken doen over alle inwoners van Haarlemmermeer** op de kenmerken leeftijd, gender, opleidingsniveau en woonsituatie.

Figuur 2.2. Samenstelling van de deelnemers*
Gesloten (n=1.223) en open raadpleging (n=423)

	Aandeel gemeente**	Gesloten raadpleging	Open raadpleging
Gender			
Vrouw	50,3%	29,6%	27,0%
Man	49,7%	69,1%	68,3%
Leeftijd			
16 tot en met 34 jaar	27,7%	9,1%	6,9%
35 tot en met 64 jaar	50,5%	49,6%	53,2%
65 jaar en ouder	21,8%	40,4%	37,1%
Opleiding			
bo, vmbo, havo-, vwo-onderbouw of mbo1	25,3%	8,3%	4,6%
havo, vwo, mbo2-4	42,5%	21,3%	16,2%
hbo, wo	32,2%	66,8%	75,4%
Woonsituatie			
Koop	67,0%	85,4%	92,4%
Huur	33,0%	13,8%	6,6%

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft 'zeg ik liever niet' ** Bron: CBS

Uit bijna alle gebieden deden mensen mee aan het onderzoek

- Er hebben inwoners uit bijna alle steden, dorpen en kernen van de gemeente Haarlemmermeer meegedaan aan zowel de gesloten als de open versie van de raadpleging. De spreiding over de gebieden van deelnemers van beide versies volgt in grote lijnen de bevolking van de gemeente. We zien dat er relatief minder deelnemers zijn uit de grotere kernen zoals Hoofddorp en Nieuw Vennep, en relatief meer deelnemers uit de kleinere kernen zoals Lisserbroek en Zwaanshoek. Uit Schiphol, Schiphol Rijk hebben geen inwoners deelgenomen.

Figuur 2.3. Samenstelling van de deelnemers*
Gesloten (n=1.223) en open raadpleging (n=423)

Gebied	Aandeel gemeente**	Gesloten raadpleging	Open raadpleging
Hoofddorp	49,0%	32,8%	55,6%
Nieuw Vennep, t'Kabel	19,5%	15,1%	15,2%
Badhoevedorp, Lijnden, Nieuwe Meer	9,5%	5,7%	6,6%
Zwanenburg, Halfweg, Boesingheliede	6,7%	5,8%	8,9%
Vijfhuizen, De Liede, Nieuwebrug	3,0%	7,4%	3,3%
Rijsenhout	2,7%	4,3%	1,3%
Haarlemmerliede, Penningsveer, Spaarndam, Spaarnwoude	2,4%	10,4%	0,8%
Lisserbroek	2,0%	4,8%	3,6%
Zwaanshoek, Beinsdorp	2,0%	5,7%	1,0%
Cruquius	1,1%	3,4%	0,8%
Abbenes	0,8%	1,5%	1,0%
Burgerveen, Leimuiderbrug, Huigsloot, Vredeburg, Weteringbrug, Buitenkaag	0,8%	2,4%	1,3%
Oude Meer, Aalsmeerderbrug, Rozenburg	0,5%	0,6%	0,3%
Schiphol, Schiphol Rijk	0,2%	0,0%	0,0%

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft 'zeg ik liever niet' ** Bron: CBS

Figuur 2.4. Over deelnemers*
Gesloten (n=1.223) en open raadpleging (n=423)

Samenstelling huishouden	Gesloten raadpleging	Open raadpleging
Ik woon alleen	17,8%	15,7%
Ik woon met één persoon samen, zonder kinderen	44,2%	39,2%
We zijn een gezin met één ouder	4,8%	2,3%
We zijn een gezin met twee ouders	31,6%	39,7%
Iets anders, bijvoorbeeld een studentenwoning	0,5%	0,0%
Financiële situatie		
(Zeer) makkelijk kunnen rondkomen	62,9%	64,5%
Niet makkelijk, niet moeilijk kunnen rondkomen	30,9%	32,1%
(Zeer) moeilijk kunnen rondkomen	6,3%	3,4%
Woonsituatie		
Koopwoning	85,4%	92,4%
Huurwoning, woningcorporatie	11,8%	6,1%
Huurwoning, niet woningcorporatie	2,0%	0,5%
Zorgen over het klimaat		
Ja, heel erg	34,0%	38,8%
Ja, een beetje	43,0%	30,0%
Nee, niet echt	15,7%	18,8%
Nee, helemaal niet	7,2%	12,4%

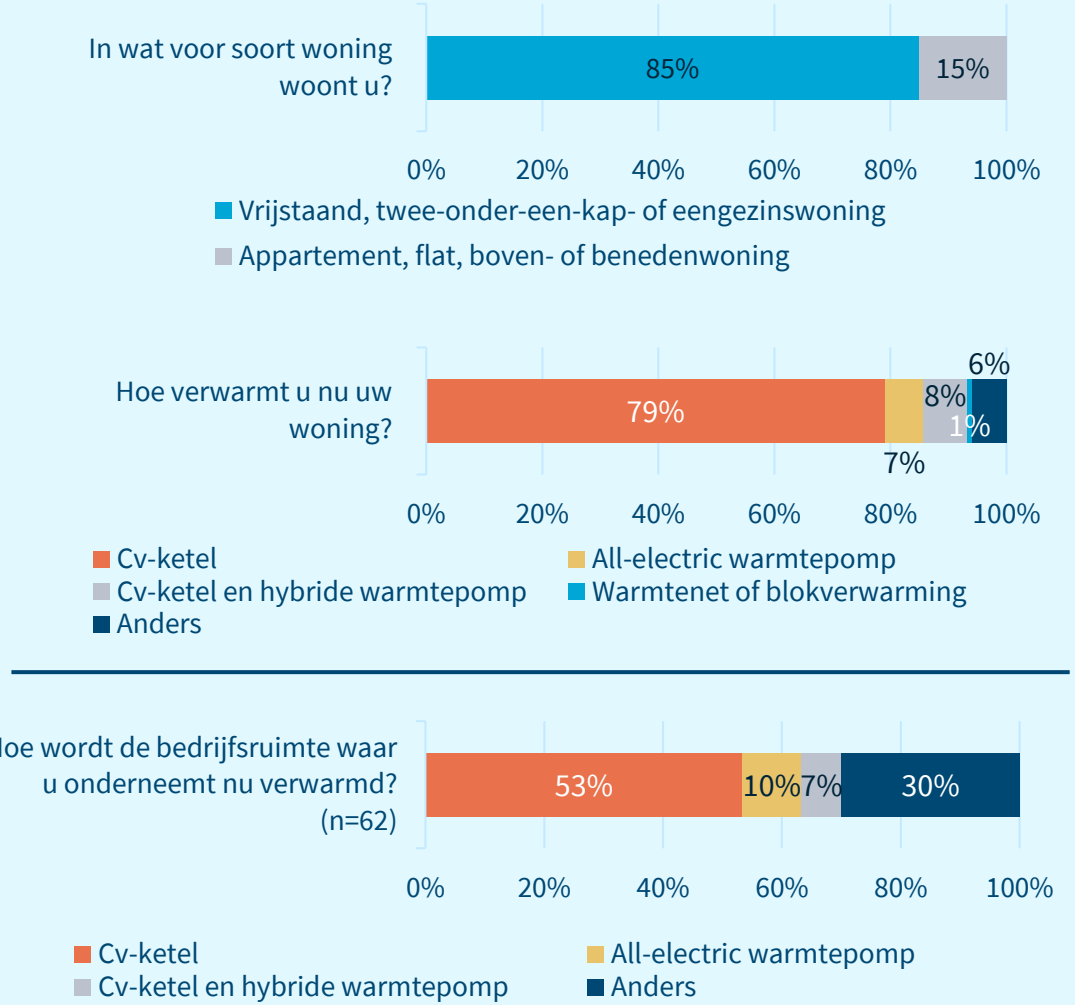
Uit alle segmenten deden mensen mee aan de raadpleging

- *Samenstelling huishouden.* De grootste groep deelnemers aan het gesloten onderzoek woont samen zonder kinderen (44,2%). Bijna een derde van de deelnemers (31,6%) is onderdeel van een gezin met twee ouders. En 17,8% geeft aan alleen te wonen. En een kleinere groep geeft aan onderdeel te zijn van een één-oudergezin (4,8%) of met huisgenoten te wonen (0,5%).
- *Financiële situatie.* Een meerderheid van de deelnemers aan de gesloten raadpleging (62,9%) kan (zeer) makkelijk rondkomen. Een kleine groep (6,3%) geeft aan (zeer) moeilijk rond te kunnen komen. De rest (30,9%) kan niet makkelijk, niet moeilijk rondkomen.
- *Woonsituatie.* Het merendeel van de deelnemers (85,4%) woont in een koopwoning. De rest huurt, waarvan het grootste deel via een woningcorporatie.
- *Zorgen over het klimaat.* Een ruime meerderheid (77,1%) maakt zich een beetje of erg zorgen over het klimaat. Dit aandeel is gelijk aan het provinciaal gemiddelde wat eerder landelijk onderzoek naar klimaatzorgen heeft aangetoond**.

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft 'zeg ik liever niet'

** Eerder landelijk onderzoek naar klimaatzorgen van het CBS in 2023 liet zien dat 77% van de inwoners uit de provincie Noord-Holland zich enige of veel zorgen maakt om het klimaat.

Figuur 2.5. Over deelnemers
Gesloten raadpleging (n=1.223)

Er deden deelnemers mee met diverse soorten woningen en bedrijfsruimtes

- *Soort woning.* Een ruime meerderheid (85%) van de deelnemers woont in een vrijstaand, twee-onder-een-kap- of eengezinswoning. En 15% woont in een appartement, flat, boven- of benedenwoning.
- *Type verwarming.* De meeste deelnemers (79%) verwarmen hun huis op dit moment met een cv-ketel. Nog eens 8% heeft een cv-ketel met hybride warmtepomp. Een kleine groep van 7% verwarmt met een all-electric warmtepomp en 1% geeft aan hun woning met een warmtenet of blokverwarming te verwarmen.
- *Ondernemers*. 82 deelnemers van de gesloten raadpleging hebben aangegeven ook ondernemer te zijn in de gemeente Haarlemmermeer. 36% van hen geeft aan eigenaar te zijn van (een deel) van het gebouw waarin zij ondernemen en 32% heeft een bedrijfsruimte in eigen woning. De rest is geen eigenaar van hun bedrijfsruimte.

3 Houding tegenover de overstap naar duurzame warmte

- Vinden inwoners het een goed idee dat de gemeente overstapt van aardgas naar duurzame warmte?
- Wat vinden inwoners van het uitgangspunt om voor de overstap duurzame technieken te gebruiken die al bestaan? Zoals warmtenetten en warmtepompen.

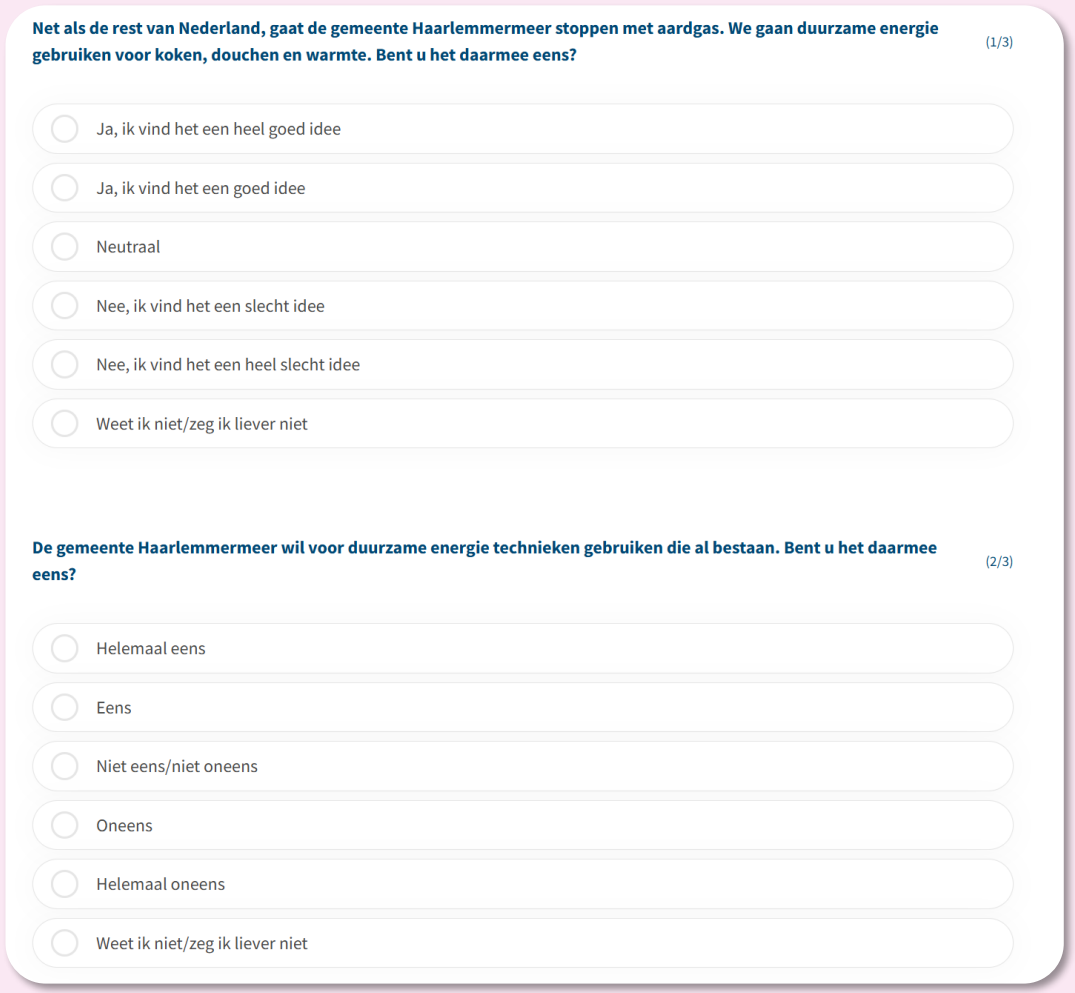
De eerste vraag was of inwoners overstappen van aardgas naar duurzame warmte een goed idee vinden

- *De vraag.* Deelnemers konden lezen wat het plan van de gemeente is. En welke uitgangpunten de gemeente hanteert. Toen konden ze aangeven in hoeverre ze het een goed idee vinden dat de gemeente stopt met aardgas. En ze kregen de vraag wat ze vinden van het uitgangspunt om enkel duurzame technieken te gebruiken die al bestaan. Vervolgens konden ze hun antwoorden toelichten.

- *Drie doelen.* Deze vraag had drie doelen:
    1. Inzicht krijgen in welke mate inwoners het een goed dan wel slecht idee vinden dat de gemeente overstapt van aardgas naar duurzame warmte.
    2. Onderzoeken of en hoe de voorkeuren van inwoners afhangen van of inwoners het overstappen van aardgas naar duurzame warmte een goed of slecht idee vinden.
    3. Inwoners die het overstappen van aardgas naar duurzame warmte een slecht idee vinden de kans geven om hun mening te geven.

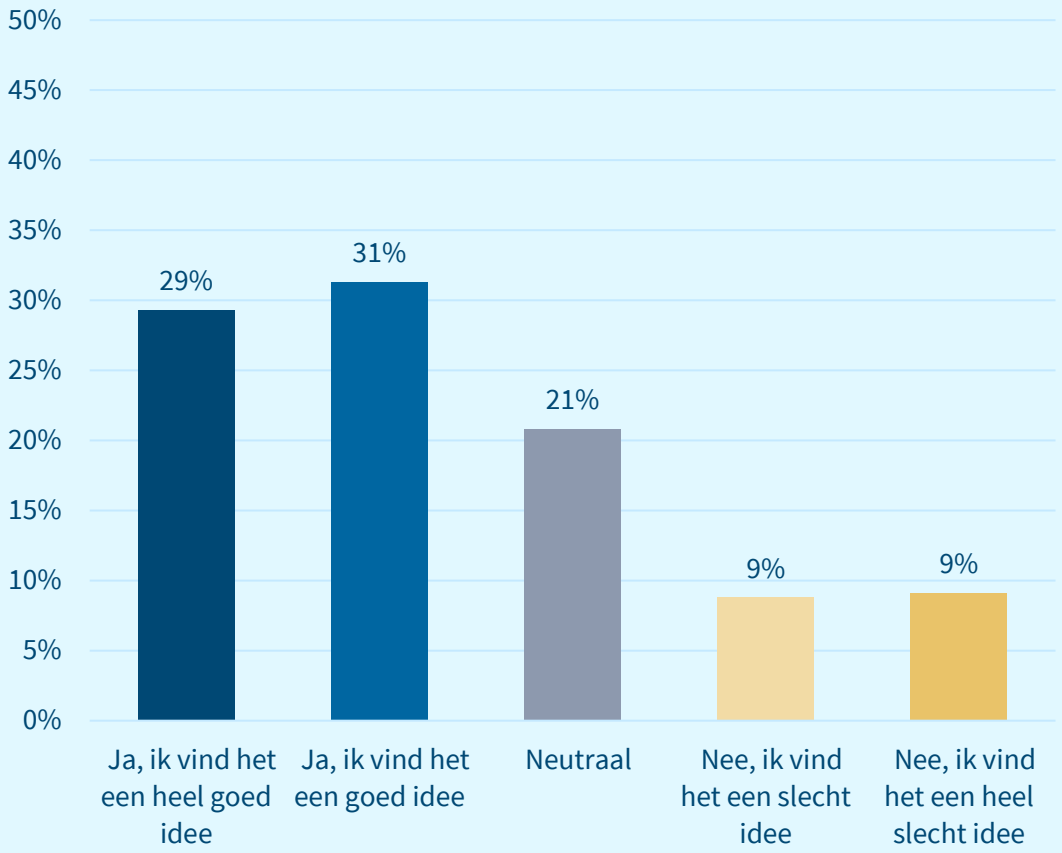
- *Wel deelnemen?* Als deelnemers aangaven dat ze het een (heel) slecht idee vonden, dan kregen ze de vraag of ze wel verder wilden en hun mening wilden geven. Deelnemers zagen hierbij de volgende uitleg: "*Net als de rest van Nederland gaat gemeente Haarlemmermeer duurzame warmte gebruiken in plaats van aardgas. U vindt dit een slecht idee. De volgende vragen gaan over de overstap naar duurzame warmte. En over wat u belangrijk vindt. We vragen u om toch uw mening te geven. Zelfs als u liever doorgaat met het gebruik van aardgas. De gemeente Haarlemmermeer wil de mening weten van alle inwoners van Haarlemmermeer.*"

Figuur 3.1. Afbeelding van de vragen die deelnemers te zien kregen

Figuur 3.2. Houding inwoners t.o.v. het stoppen met aardgas*
Gesloten raadpleging (n=1.208)

Net als de rest van Nederland, gaat de gemeente Haarlemmermeer stoppen met aardgas. We gaan duurzame energie gebruiken voor koken, douchen en warmte. Bent u het daarmee eens?

De meerderheid van de inwoners vindt het een (heel) goed idee om te stoppen met aardgas voor koken, douchen en warmte

- Een meerderheid (61%) vindt het een (heel) goed idee om te stoppen met aardgas voor verwarmen, warm water en koken.
- Ongeveer een vijfde van de mensen (21%) staat neutraal tegenover het doel om te stoppen met aardgas.
- 18% vindt het een (heel) slecht idee om te stoppen met aardgas voor verwarmen, warm water en koken.
- Aan het open onderzoek deden meer mensen mee met een negatieve houding ten opzichte van het doel om te stoppen met aardgas. 31% vindt het een (heel) slecht idee. 17% is neutraal ten opzichte van het doel. 52% vindt het een (heel) goed idee.
- Deze resultaten zijn in lijn met de uitkomsten van een eerder onderzoek** van Populytics naar de betaalbaarheid van de warmtetransitie in 16 gemeenten. Van die deelnemers, vindt 61% het een (heel) goed idee en 17% het een (heel) slecht idee.

Mensen die aangaven het stoppen met aardgas een (heel) slecht idee te vinden, kregen een extra vraag of ze toch hun mening wilden geven. Meer dan 90% wilde zijn of haar mening over het onderwerp geven en heeft dat via het onderzoek gedaan.

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft 'zeg ik liever niet'

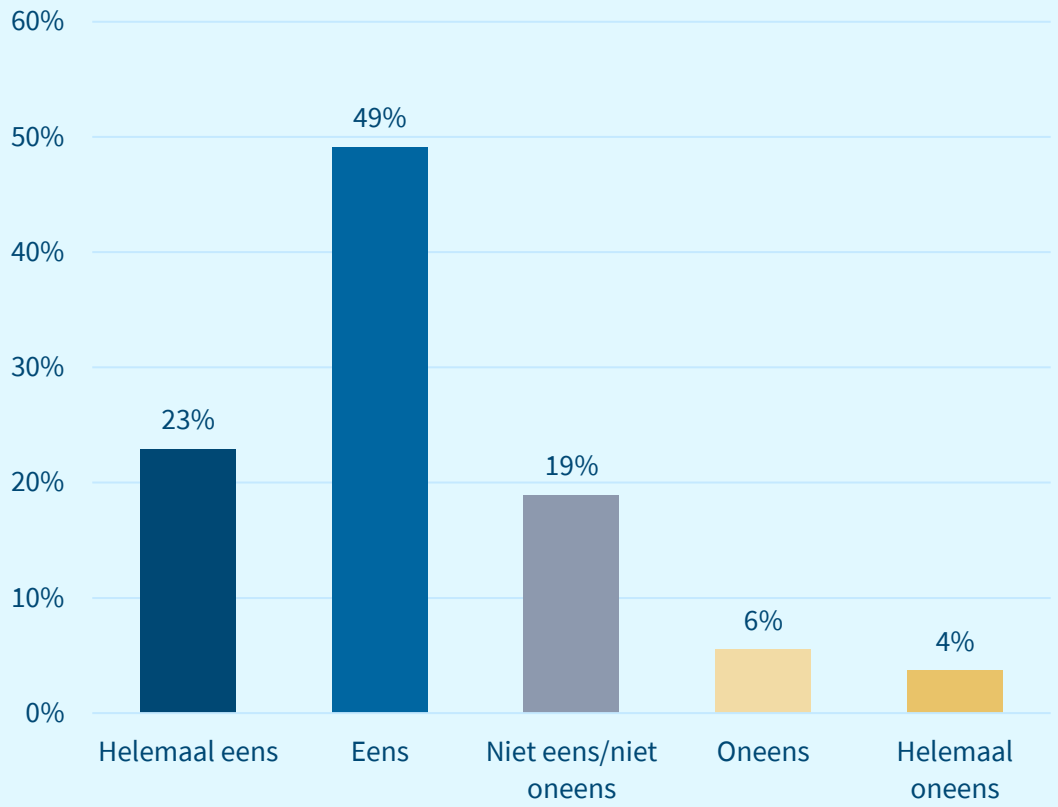
**MSG Sustainable Strategies & Populytics (2025), Betaalbare warmte is meer dan een rekensom. Inzichten uit een burgerraadpleging in zestien gemeenten.

De meerderheid van de deelnemers is het er (helemaal) mee eens dat de gemeente bestaande technieken gaat gebruiken voor duurzame energie

- Een ruime meerderheid (72%) is het (helemaal) eens met het gebruik van bestaande technieken voor duurzame energie.
- Ongeveer een vijfde van de mensen (19%) staat neutraal tegenover het gebruik van bestaande technieken.
- 10% is het (helemaal) oneens met het gebruik van bestaande technieken voor duurzame energie.
- Deelnemers die het doel een (heel) slecht idee vinden, zijn het vaker (helemaal) oneens met het gebruik van bestaande technieken.
- Aan het open onderzoek deden iets meer mensen mee die het (helemaal) oneens waren met het gebruik van bestaande technieken voor duurzame energie. 17% is het er (helemaal) mee oneens. 20% is het niet eens/niet oneens. De rest (63%) is het (helemaal) eens.

Figuur 3.3. Mening inwoners over het gebruik van bestaande technieken*
Gesloten raadpleging (n=1.065)

De gemeente Haarlemmermeer wil voor duurzame energie technieken gebruiken die al bestaan. Bent u het daarmee eens?

* Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft 'zeg ik liever niet'

Deelnemers benoemen diverse redenen voor hun houding ten aanzien van het doel en het gebruik van bestaande technieken

- Na de vragen over de houding ten aanzien van het doel van de gemeente om aardgasvrij te worden en daarvoor bestaande technieken in te zetten, konden deelnemers hun keuzes toelichten. In figuur 3.4 staan enkele illustratieve quotes van deelnemers.

- *Houding ten aanzien van het aardgasvrij-doel*. Deelnemers die het een (heel) goed idee vinden om te stoppen met aardgas, benoemen dat het logisch of noodzakelijk is met het oog op het klimaat en milieu. We zien dat deelnemers die neutraal staan tegenover de plannen soms voorwaarden of zorgen benoemen. De overstap moet bijvoorbeeld wel betaalbaar zijn of praktisch haalbaar (denk aan zorgen over netcongestie). Bij mensen die het een (heel) slecht idee vinden om te stoppen met aardgas, zien we geregeld twijfels over de noodzaak.

- *Het gebruik van bestaande technieken*. Het gebruik van bestaande technieken wordt gesteund, omdat deze betrouwbaar zijn en zonder risico's. Onder deelnemers die het niet eens/niet oneens zijn met het gebruik van bestaande technieken zien we diverse vragen, zorgen en voorwaarden genoemd worden. Men zegt er bijvoorbeeld weinig van af te weten of wil geen toekomstige technieken uitsluiten. Mensen die het (helemaal) oneens zijn met het gebruik van bestaande technieken pleiten er soms ook voor om technieken zoals waterstof, kernenergie of opslag via batterijen niet uit te sluiten. Zij vinden het ook vaker een (heel) slecht idee om te stoppen met aardgas.

Figuur 3.4. Enkele illustratieve toelichtingen van deelnemers over de houding ten aanzien van het aardgasvrij-doel en het uitgangspunt om bestaande technieken te gebruiken

"Ik ben vrij neutraal, ik laat het aan de VVE over van wat er gaat gebeuren"

- Deelnemer die neutraal is over doel en niet eens/niet oneens over techniekgebruik

"Kern energie ipv grote solarvelden en windmolens"

- Deelnemer die doel slecht idee vindt en oneens met techniekgebruik

"Nog geen idee wat er gaat gebeuren"

- Deelnemer die neutraal is over doel en eens over techniekgebruik

"Volgens mij is aardgas nu nog relatief goedkoop en schoon (dld gaat van kolen naar gas) en het netwerk is nog niet afgeschreven of verouderd. Kijk of dat opnieuw gebruikt kan worden voor een eventuele transitie. "

- Deelnemer vindt doel een heel slecht idee en is helemaal eens met techniekgebruik

"hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden"

- Deelnemer neutraal over doel en helemaal eens over techniekgebruik

"Wat bewezen goed werkt moet je gebruiken"

- Deelnemer vind doel een heel goed idee en helemaal eens over techniekgebruik

"lijkt me goed om af te stappen van fossiele brandstoffen en omdat snelheid daarbij best belangrijk is bestaande technieken toepassen nodig"

- Deelnemer vindt doel een goed idee en eens over techniekgebruik

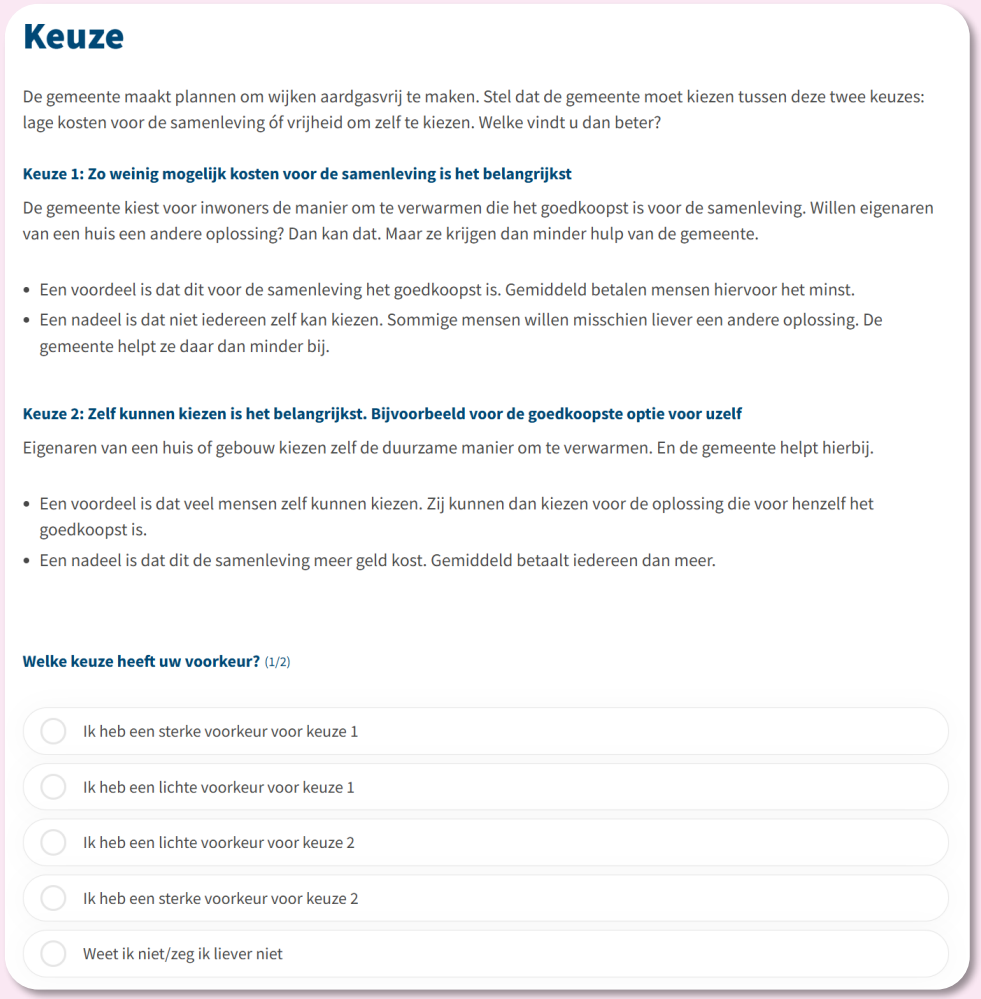
4 Afweging tussen lage maatschappelijke kosten óf vrijheid om zelf te kiezen

- Als inwoners moeten kiezen tussen lage kosten voor de samenleving of keuzevrijheid, wat heeft dan hun voorkeur? En wat voor redenen geven ze hiervoor?

Vraag over maatschappelijke kosten en individuele keuzevrijheid

- *Doel.* Inzicht krijgen in hoe inwoners maatschappelijke kosten en keuzevrijheid afwegen
- *Keuzesituatie.* Deelnemers kregen een keuze voorgelegd. Welke keuze vinden zij beter?
  1. Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkst.
  2. Zelf kunnen kiezen is het belangrijkst. Bijvoorbeeld voor de goedkoopste optie voor uzelf.
- *Voordelen van iedere keuze.* Deelnemers konden van iedere keuze een voordeel en een nadeel lezen.
- *Antwoordopties.* Deelnemers konden aangeven of zij een sterke of lichte voorkeur hadden voor keuze 1 of keuze 2. Zij konden ook aangeven: 'weet ik niet / zeg ik liever niet'.
- *Motivatie.* Vervolgens konden ze hun keuze toelichten.
- *Analyse.* We analyseren hoe vaak deelnemers aangeven een (lichte of sterke) voorkeur te hebben voor keuze 1 of 2. En we analyseren de argumenten die deelnemers geven in de motivatie van hun voorkeur. Geanalyseerde argumenten komen uit zowel de gesloten als de open versie van de raadpleging.

Figuur 4.1. Afbeelding van de keuze die deelnemers te zien kregen

Inwoners zijn verdeeld over het keuze tussen lage maatschappelijke kosten en individuele keuzevrijheid

- Een kleine meerderheid van de inwoners (53%) heeft een voorkeur voor keuze 2: zelf kunnen kiezen is het belangrijkst. 41% van de inwoners heeft een voorkeur voor keuze 1: zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkst. De groep met een sterke voorkeur voor keuze 2 ‘individuele keuzevrijheid’ (30%) is groter dan de groep met een sterke voorkeur voor keuze 1 ‘lage maatschappelijke kosten’ (18%).

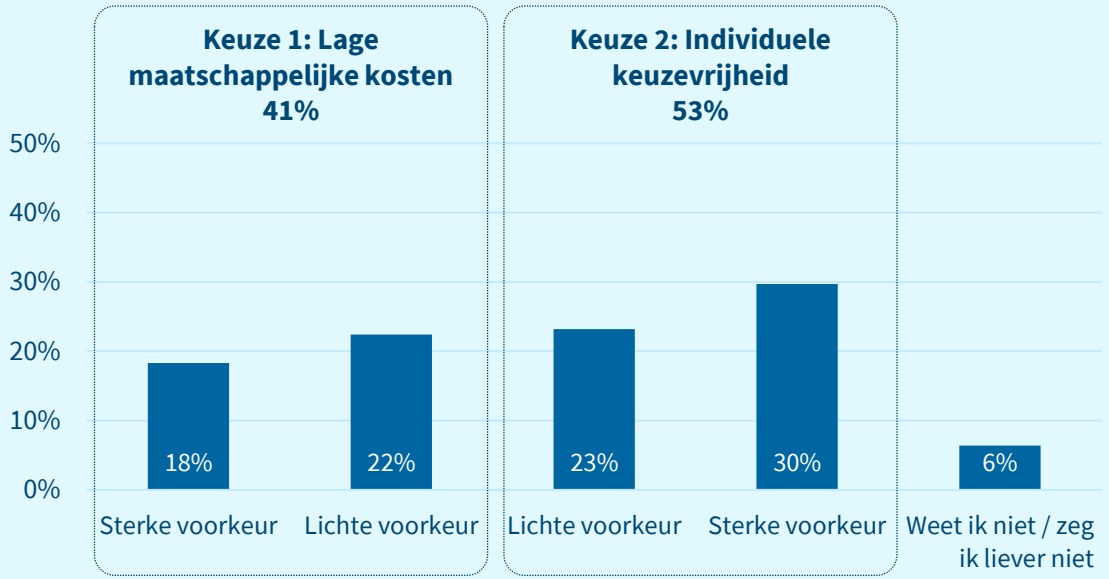
- *Kenmerken*. Inwoners die kiezen voor lage maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid hebben gemiddeld iets andere kenmerken. Bij de houding ten opzichte van het doel om aardgasvrij te worden, zien we dat inwoners die aangeven het doel een (heel) goed te vinden iets vaker kiezen voor lage maatschappelijke kosten (51%). Inwoners die het doel een (heel) slecht idee vinden, kiezen andersom vaker voor individuele keuzevrijheid (77%). Hetzelfde patroon zien we tussen huurders en woningeigenaren. Huurders kiezen gemiddeld vaker voor lage maatschappelijke kosten (61%). Woningeigenaren kiezen gemiddeld vaker voor individuele keuzevrijheid (63%).

- *Open raadpleging.* In de open raadpleging is 60% voor keuze 2, waarvan 40% een sterke voorkeur heeft. De rest (40%) kiest voor keuze 1, waarvan 20% een sterke voorkeur heeft.

Figuur 4.2. Voorkeur voor een van twee keuzes
Gesloten raadpleging (n=1.216)

Keuze 1: Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkst
- Een voordeel is dat dit voor de samenleving het goedkoopst is. Gemiddeld betalen mensen hiervoor het minst.
- Een nadeel is dat niet iedereen zelf kan kiezen. Sommige mensen willen misschien liever een andere oplossing. De gemeente helpt ze daar dan minder bij.

Keuze 2: Zelf kunnen kiezen is het belangrijkst. Bijvoorbeeld voor de goedkoopste optie voor uzelf.
- Een voordeel is dat veel mensen zelf kunnen kiezen. Zij kunnen dan kiezen voor de oplossing die voor henzelf het goedkoopst is.
- Een nadeel is dat dit de samenleving meer geld kost. Gemiddeld betaalt iedereen dan meer.

Inwoners die kiezen voor lage maatschappelijke kosten benoemen het vaakst de betaalbaarheid, specifiek voor mensen met minder geld

- Het hoofdargument dat inwoners aandragen voor lage maatschappelijke kosten is dat de overstap op duurzame warmte betaalbaar moet zijn voor iedereen. Zeker ook voor mensen die minder geld hebben. In de groep inwoners die kiest voor lage maatschappelijke kosten zitten relatief meer huurders. Huurders hebben over het algemeen niet direct keuze voor het type duurzame warmte in hun woning, dat is de verantwoordelijkheid van de verhuurder, dus kiezen ze logischerwijs voor keuze 1. Dit komt ook terug in de argumentencategorie: '*Ik kan niet zelf kiezen, want ik woon in een huurhuis of appartementencomplex*'.

"Om het proces te versnellen is het beter dat de gemeente de keuze maakt en deze dan snel uitrolt ipv iedereen individueel te laten kiezen en een traag proces te volgen"

"Dat maakt dat iedereen kan overstappen en niet alleen de rijke mensen"

"Het moet voor de sociale huurders ook betaalbaar zijn."

"Ik hoor verhalen over situaties waarin bewoners in bepaalde wijken zijn overgestapt op stadsverwarming en dat zijn nu torenhoge prijzen (Energie + net + aansluiting) betalen. Ik wil niet in zo'n peperdure klem terechtkomen."

"Als iedereen profiteert, profiteren we allemaal. Solidariteit is nodig"

"Ik vind het belangrijk dat de kosten zo laag mogelijk blijft. Maar heb ook zelf geen idee waar te beginnen. Dus hulp vanuit de gemeente kan daarin heel belangrijk zijn. Het leven is al duur genoeg"

"Ik woon in een appartementen complex dus zelf kiezen zit er voor mij waarschijnlijk uberhaubt niet in. Bovendien zijn de energiekosten vandaag de dag al torenhoog, dus zadel ons niet op met nog veel meer kosten."

Figuur 4.3. Argumenten voor keuze 1: lage maatschappelijke kosten

Veel genoemde argumenten	Frequentie
Het moet betaalbaar zijn voor iedereen, ook voor mensen met minder geld	★★★
De transitie moet collectief worden aangepakt	★★
Zolang mensen kunnen uitwijken (op eigen kosten)	★★
Dit leidt tot een snellere transitie naar duurzame warmte	★
Ik kan niet zelf kiezen, want ik woon in een huurhuis of appartementencomplex.	★

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

Inwoners kiezen voornamelijk voor individuele keuzevrijheid vanuit een maatwerkgedachte, zelf willen kiezen en een gebrek aan vertrouwen

- Bij de argumenten voor individuele keuzevrijheid komt niet één hoofdargument naar voren. Drie verschillende argumenten komen relatief vaak voor. Het eerste betreft maatwerk. Elk huis is anders en heeft een eigen aanpak nodig. De tweede categorie gaat over de keuzevrijheid zelf. Deze deelnemers geven aan dat ze zelf keuzes willen maken. Hierbij komt ook vaak terug dat ze een eigen huis hebben, en daarmee ook de zeggenschap over welke techniek ze in huis halen. Het derde veelvoorkomende argument is een gebrek aan vertrouwen in de overheid. De oorzaak hiervan is verschillend; door eerdere eigen ervaringen, door verhalen over warmtenetten in andere steden of een algemene scepsis richting de gemeente en rijksoverheid.

"Elk huis en situatie is anders, zeker in bepaalde wijken"

"Ik wil zelf kiezen welke optie ik neem. Wil niet iets naar me toe geschoven krijgen wat ik niet zou willen."

"Ieder huis in onze oude dorpskern is anders. Maatwerk voor ieder huishouden. Een grondgebonden warmtepomp met meerdere bewoners zou een mooie oplossing kunnen zijn. Of individueel een eigen apparaat. Smart grid om energiebehoefte te spreiden. Een warmtenet geloof ik niet in en zal ik ook nooit aan deelnemen."

"De gasvoorraden in Nederland zijn groot, gas is de goedkoopste bron van energie en de infrastructuur is er"

"Net als met de zonnepanelen en de saldering die nu weg valt vind ik het nu belangrijk voor mijn eigen portemonnee te kiezen omdat ik hiervoor moet opdraaien niet een ander."

"Ben geen voorstander van een warmtenet. Als bewoner heb je daar geen invloed meer op als het net is aangelegd. Risico dat het niet naar tevredenheid functioneert. Vandaar mijn voorkeur voor keuze twee."

Figuur 4.4. Argumenten voor keuze 2: individuele keuzevrijheid

Veel genoemde argumenten	Frequentie
Elk huis is anders; maatwerk is nodig	★★
Ik wil zelf keuzes maken (over mijn eigen huis)	★★
Geen vertrouwen in de overheid	★★
Keuzevrijheid is belangrijker	★
Ik gebruik al duurzame warmte	★
We moeten niet van het aardgas af	★
Goedkoop is duurkoop; de goedkoopste optie kan uiteindelijk duurder zijn	★
Ik wil geen warmtenet; slechte ervaringen	★

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

5 Wat vinden inwoners belangrijk bij de overstap naar duurzame warmte?

5A Algemene uitkomsten

5B Profielen van 4 groepen

5C Motivatie-analyse

Vooraf: Hoe de resultaten in hoofdstuk 5 te lezen?

- Wat was de centrale onderzoeksvraag?
- Uitleg van de grafieken

De oorspronkelijke raadpleging is nog steeds vindbaar op de website haarlemmermeer-demo.raadpleging.net. De raadpleging is ook nog in te vullen, maar antwoorden worden niet meer geregistreerd.

De hoofdvraag van deze PWE-keuzekaart was waar de gemeente rekening mee moet houden bij de overstap naar duurzame warmte

- *Doel.* De PWE-keuzetaak in figuur 5.1 heeft als doel inzicht te krijgen in de waarde die deelnemers toekennen aan zes opties waar de gemeente rekening mee kan houden bij de overstap naar duurzame warmte.

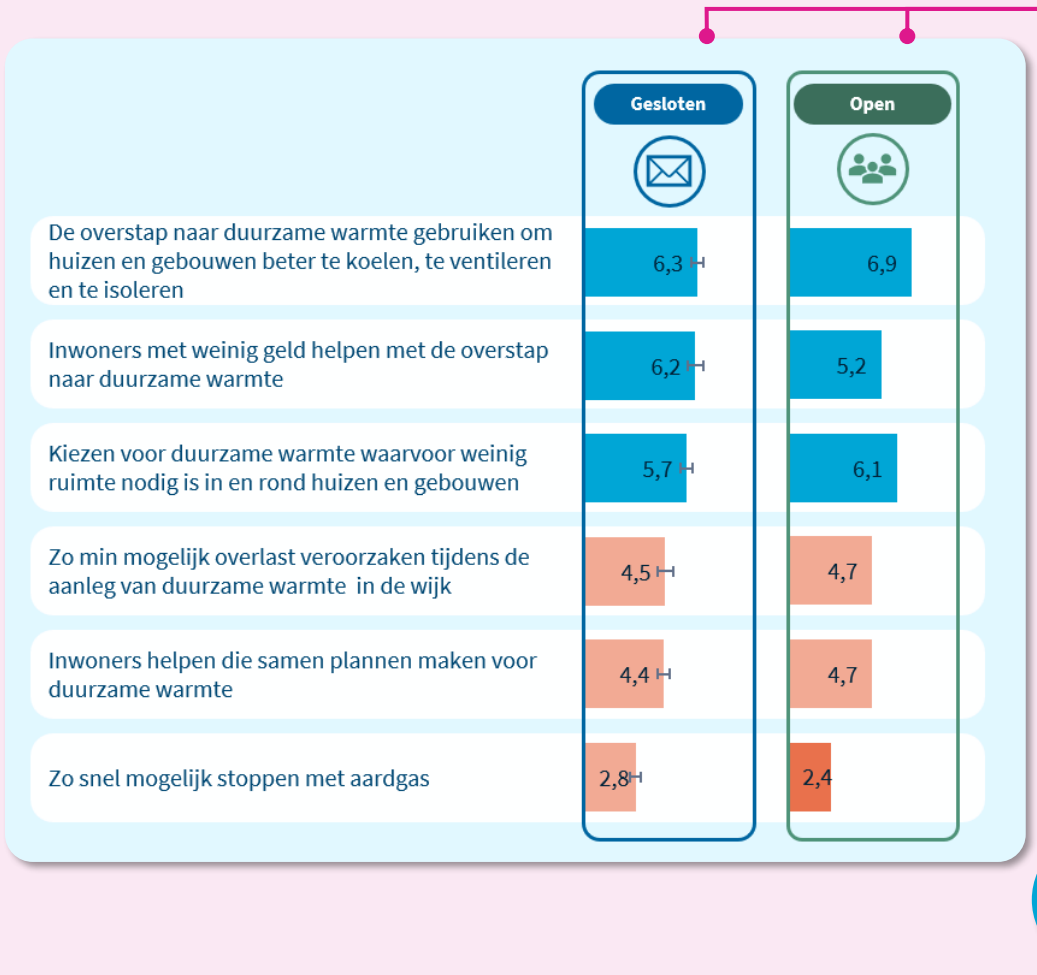
- *Keuzesituatie.* Deelnemers verdeelden 30 punten over zes opties waar de gemeente meer of minder rekening mee kan houden. Elke deelnemer kreeg deze in willekeurige volgorde te zien. In figuur 5.1 van links naar rechts, van boven naar beneden:
  - Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte
  - Zo snel mogelijk stoppen met aardgas
  - Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk
  - Inwoners helpen die samen plannen maken voor duurzame warmte
  - Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen
  - De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren

- *Extra informatie.* Onder de roze informatieknoppen konden deelnemers aanvullende informatie lezen over iedere optie.

Figuur 5.1. De keuzetaak met opties waar de gemeente rekening mee kan houden in de overstap naar duurzame warmte

Figuur 5.2. Voorbeeld uitkomsten met uitleg - Gemiddelden

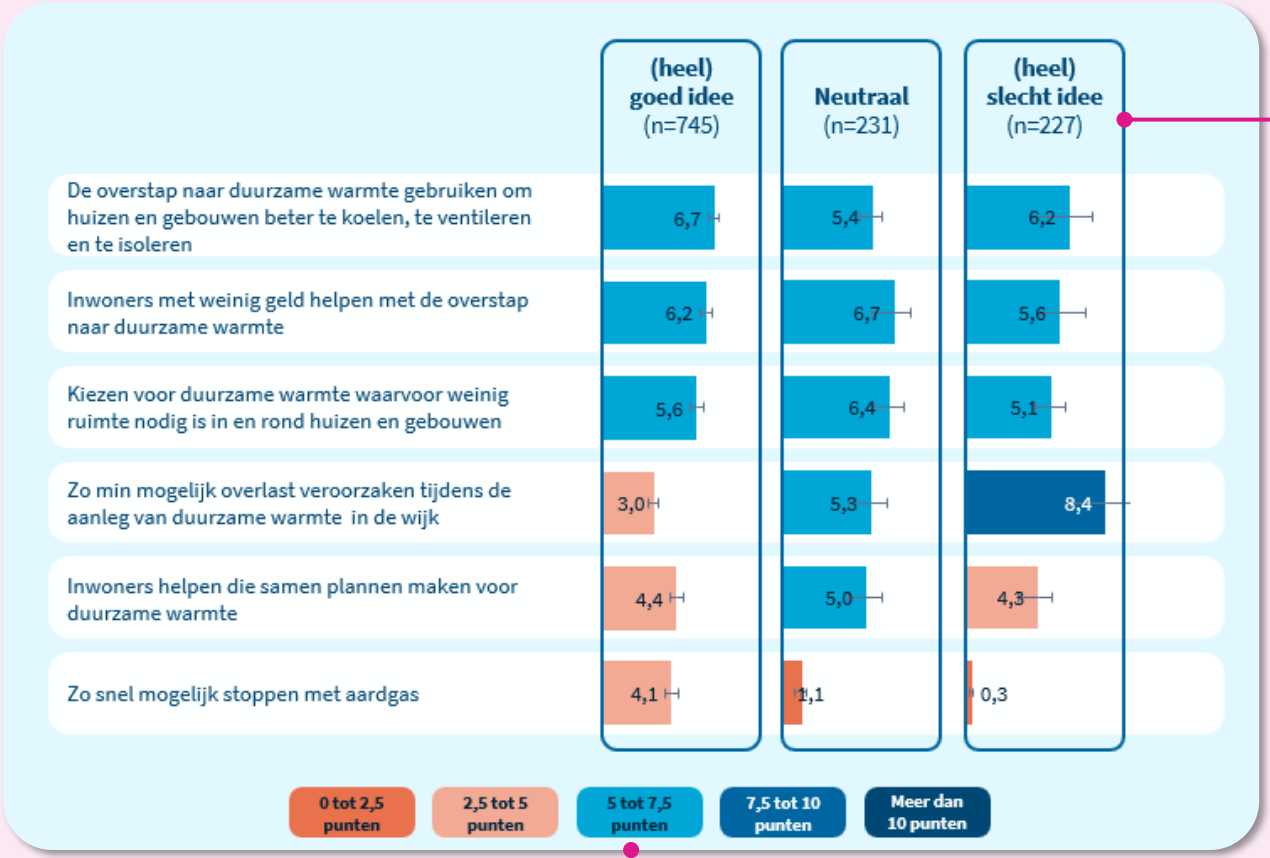
Gemiddelden voor alle inwoners

- We presenteren eerst de resultaten voor *alle* deelnemers die hun mening hebben gegeven: de gemiddelde punten per optie. We laten de twee varianten zien: de gesloten en de open raadpleging.
- Voor de verdere resultaten laten we met name de representatieve uitkomsten zien die voortkomen uit de gesloten raadpleging. Deze zeggen het meest over alle inwoners van Haarlemmermeer. Als resultaten uit de open raadpleging komen, dan markeren we dat expliciet. Citaten van deelnemers kunnen uit beide versies komen.

Over hekjes en betrouwbaarheidsintervallen

- De resultaten van de gesloten raadpleging zijn door herweging representatief voor de inwoners van de gemeente Haarlemmermeer op de kenmerken leeftijd, gender, opleiding en woonsituatie. Maar er is altijd onzekerheid. De grijze hekjes in de kolom ‘Gesloten’ laten zien wat de gemiddelde puntenverdeling zou zijn als alle inwoners uit Haarlemmermeer zouden meedoen aan de raadpleging.
- In statistische termen heten de hekjes een ‘betrouwbaarheidsinterval’. Als alle inwoners mee zouden doen, dan bevinden de uitkomsten zich met 95% zekerheid binnen dit interval.
- Als de intervallen van twee opties niet overlappen, dan is het verschil tussen deze opties *significant*. Ter illustratie, in deze uitkomsten verschillen de bovenste drie opties niet significant van elkaar. Maar deze drie opties verschillen wel significant van de opties daaronder. De volgorde van de eerste drie opties zou ook anders kunnen zijn.

Figuur 5.3. Voorbeeld uitkomsten met uitleg – Uitsplitsingen

Voorspellend kenmerk: houding ten opzichte van het doel om aardgas vrij te worden

- Een kenmerk van deelnemers laten verschillen zien in de uitkomsten: hun houding tegenover het doel om aardgasvrij te worden. We laten een uitsplitsing zien op basis van dit kenmerk.
- De overige kenmerken van deelnemers – zoals leeftijd, gender, opleidingsniveau en woonsituatie – leverden geen substantiële verschillen op in de prioritering van de opties. Deze staan in de bijlage.

Legenda: hoge en lage prioriteit

- Als deelnemers aan alle opties evenveel punten toekennen (alles evenveel prioriteit geven), dan zou elke optie vijf punten krijgen (30 gedeeld door 6).
- Als een optie meer dan vijf punten krijgt, dan krijgt die optie *prioriteit* van (een groep) deelnemers.
- Als een optie meer dan 7,5 punten krijgt, dan heeft het *hoge prioriteit.*
- Minder dan 2,5 punten is *lage* prioriteit.
- Meer dan 10 punten wijst op een principekwestie of een hoge urgentie.

5A

Algemene uitkomsten

- Prioriteiten van de ‘gemiddelde’ inwoner van Haarlemmermeer
- Verschillen en overeenkomsten in prioriteiten tussen het gesloten en open onderzoek

Drie opties krijgen de veel prioriteit en één optie krijgt het minst prioriteit. Deelnemers aan het open onderzoek prioriteren die opties niet substantieel anders dan deelnemers aan het gesloten onderzoek.

- *Meeste prioriteit.* Gemiddeld genomen wordt de meeste prioriteit gegeven aan:
  - De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren (6,3 punten)
  - Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte (6,2 punten)
  - Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen (5,7 punten)

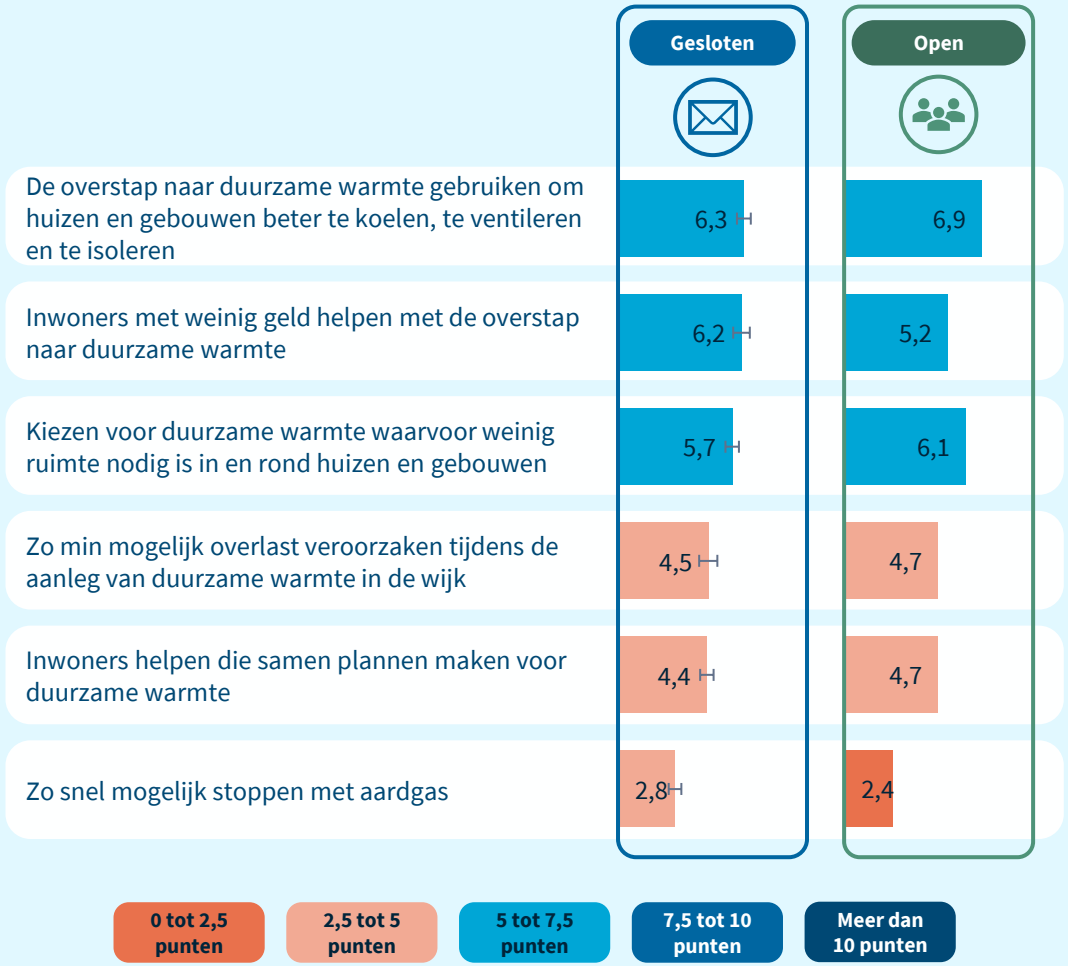
- *Minste prioriteit.* Gemiddeld genomen wordt het minst prioriteit gegeven aan de optie dat er zo snel mogelijk gestopt moet worden met aardgas (2,8 punten).

- *Geen grote uitschieters.* Het valt op dat er in het gesloten onderzoek geen opties zijn die relatief heel veel (>7,5) of heel weinig (<2,5) punten krijgen. Dat betekent dat er geen opties bij zijn die veel belangrijker zijn dan andere opties. En ook geen opties die juist veel minder belangrijk zijn dan andere opties.

- *Open onderzoek.* Het open onderzoek laat op hoofdlijnen hetzelfde beeld zien: de volgorde is nagenoeg gelijk. Zoals we vaker zien, is de puntenverdeling net anders dan bij de groep met uitgenodigde deelnemers.

- *Bijlage*. Zie de bijlagen voor een overzicht van de spreiding van de punten per optie en voor uitsplitsingen naar leeftijdsgroepen, gender, opleidingsniveau en woonsituatie.

Figuur 5.4. Prioritering opties – Gemiddeld
Gesloten (n=1.223) en open raadpleging (n=423)

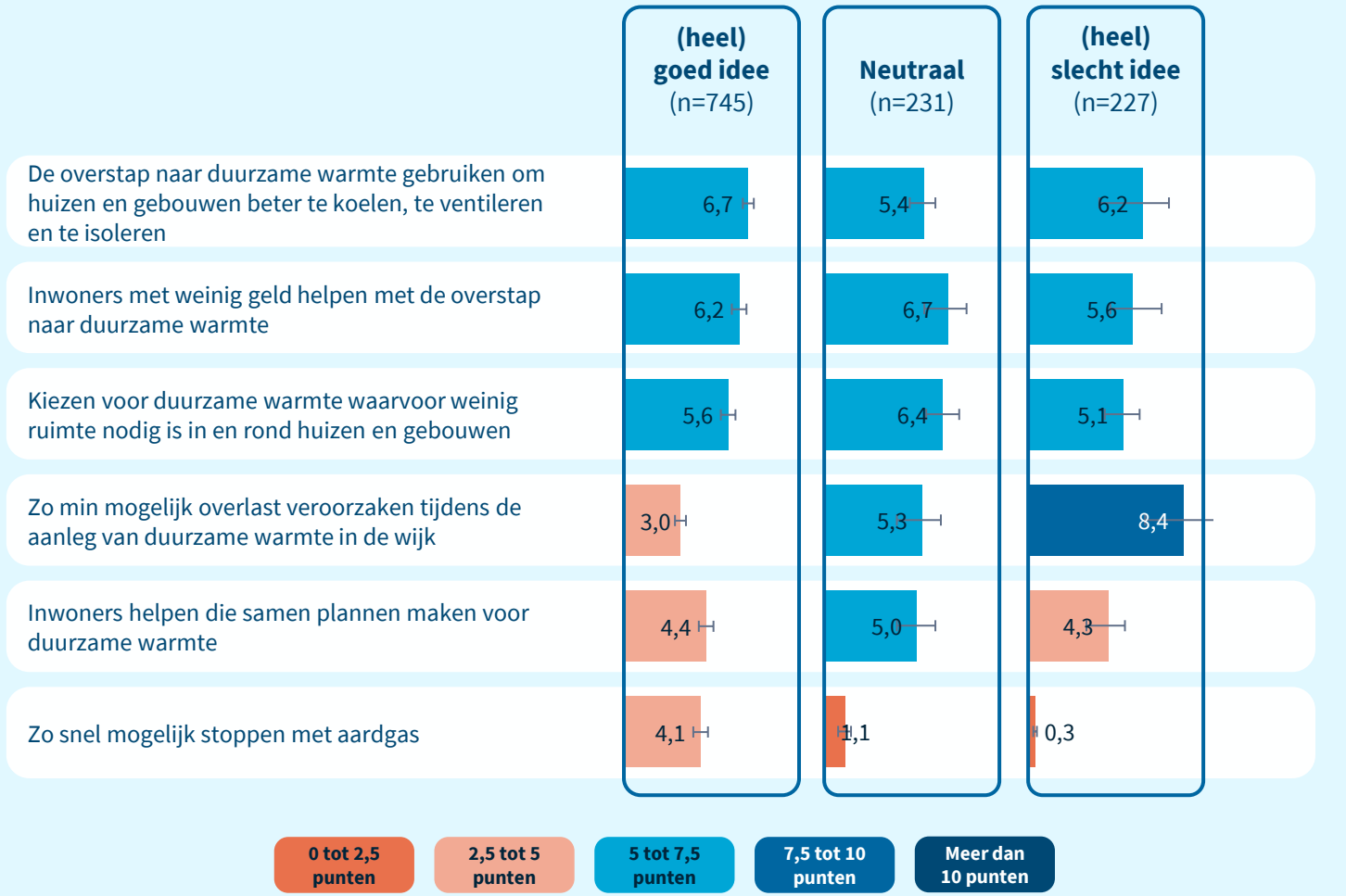
Inwoners stellen soortgelijke prioriteiten voor drie opties ongeacht hun houding. Verschillen op twee andere opties.

- *Overeenkomsten.* De drie opties die gemiddeld de hoogte prioriteit krijgen, krijgen van alle drie de groepen ook veel prioriteit. Tussen de 5 en 7,5 punten.

- *Verschillen.* De verschillen tussen de groepen worden duidelijk bij de opties ‘Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’ en ‘Zo snel mogelijk stoppen met aardgas’.
  - De inwoners die het doel om aardgasvrij te worden een (heel) goed idee vinden geven relatief meer prioriteit aan de optie om zo snel mogelijk te stoppen met aardgas. De andere twee groepen geven hier nauwelijks punten aan.
  - Inwoners die het doel om aardgasvrij te worden een (heel) slecht idee vinden geven het meeste prioriteit aan de optie voor zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk.

- *Conclusie.* De houding van inwoners ten opzichte van het doel om aardgasvrij te worden lijkt bepalend voor hun keuzes. Inwoners die het een slecht idee vinden willen zo min mogelijk overlast. Inwoners die het een goed idee vinden willen vaker zo snel mogelijk stoppen met gas. Er zijn ook overeenkomsten. De bovenste drie opties krijgen van alle groepen prioriteit.

Figuur 5.5. Prioritering opties – Naar houding t.o.v. het doel om aardgasvrij te worden
Gesloten raadpleging

5B

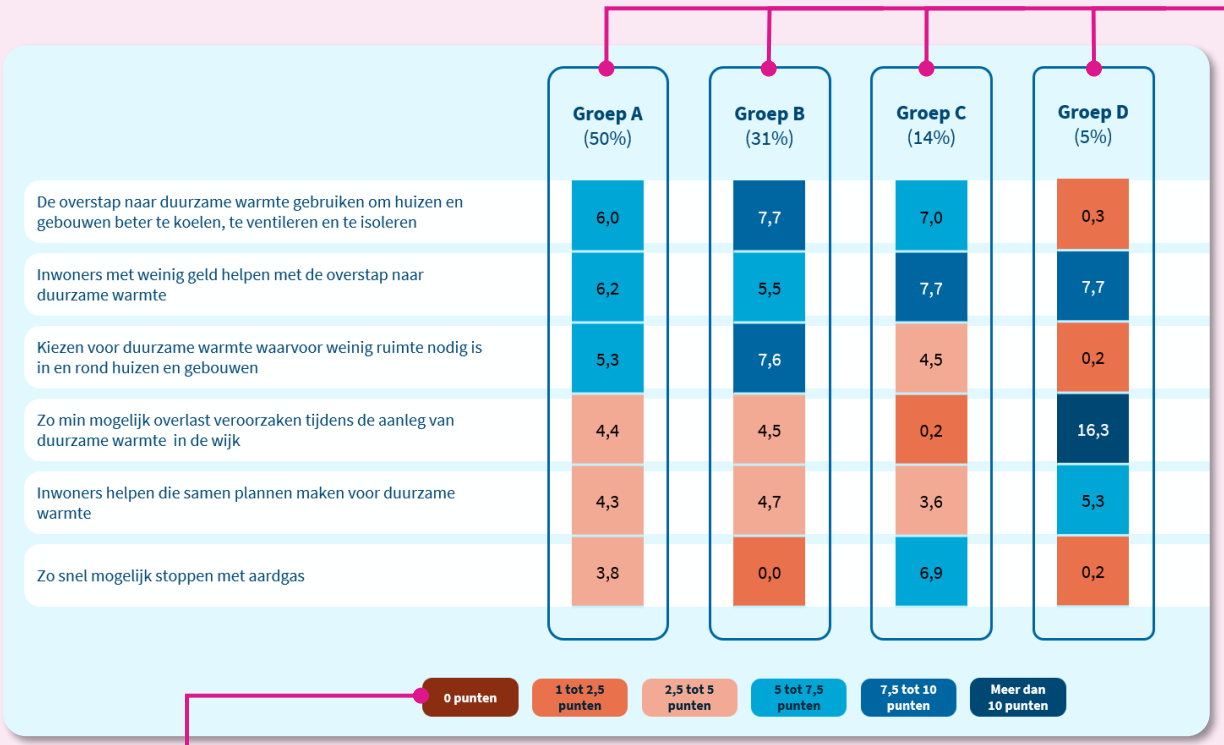
Profielen van 4 groepen

- We werken een aantal profielen uit van de verschillende perspectieven op het keuzevraagstuk

Figuur 5.6. Voorbeeld uitkomsten met uitleg

De LKCA-analyse

- Met de statistische techniek. Latente Klasse Clusteranalyse (LKCA) onderzoeken we de representatieve uitkomsten van het gesloten onderzoek.
- De methode kijkt naar de manier waarop deelnemers punten toekennen in de PWE-keuzetaak en de keuze van deelnemers voor maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid
- De LKCA-methode identificeert verschillende groepen.
- Iedere groep is maximaal homogeen; deelnemers binnen één groep stellen grotendeels vergelijkbare prioriteiten.
- En iedere groep verschilt van andere groepen; deelnemers binnen de ene groep stellen andere prioriteiten dan deelnemers binnen een andere groep.

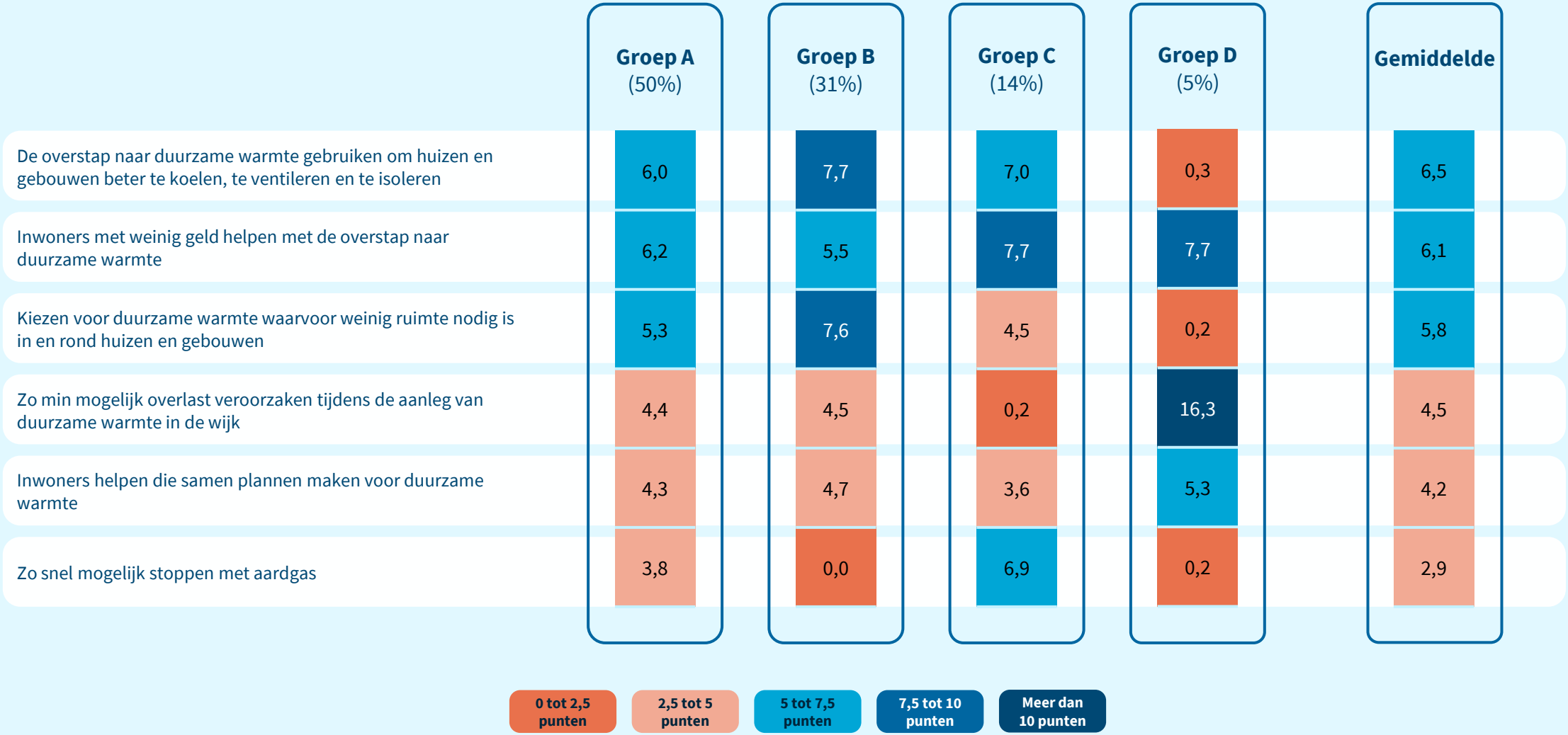
Vier groepen

- De LKCA geeft aan dat deelnemers aan het onderzoek in vier groepen kunnen worden opgedeeld die de opties anders prioriteren.
- Acht demografische kenmerken zijn gebruikt om de groepen te beschrijven: leeftijd, gender, opleiding, woonsituatie, gebied, financiële situatie, houding ten opzichte van klimaatverandering en houding ten opzichte van het doel om aardgasvrij te worden.

Legenda: hogere en lagere prioriteit

- Als een optie meer dan de uitgangswaarde van 5 punten krijgt, dan krijgt die optie *prioriteit* van (een groep) deelnemers. Als een thema meer dan 7,5 punten krijgt, dan heeft het *hoge prioriteit* ten opzichte van de andere doelen. Minder dan 2,5 punten is *lage* prioriteit ten opzichte van de andere opties. Meer dan 10 punten wijst op een principekwestie

Figuur 5.7. Prioritering van opties – Resultaten van LKCA

Uitwerking per groep op de volgende pagina's

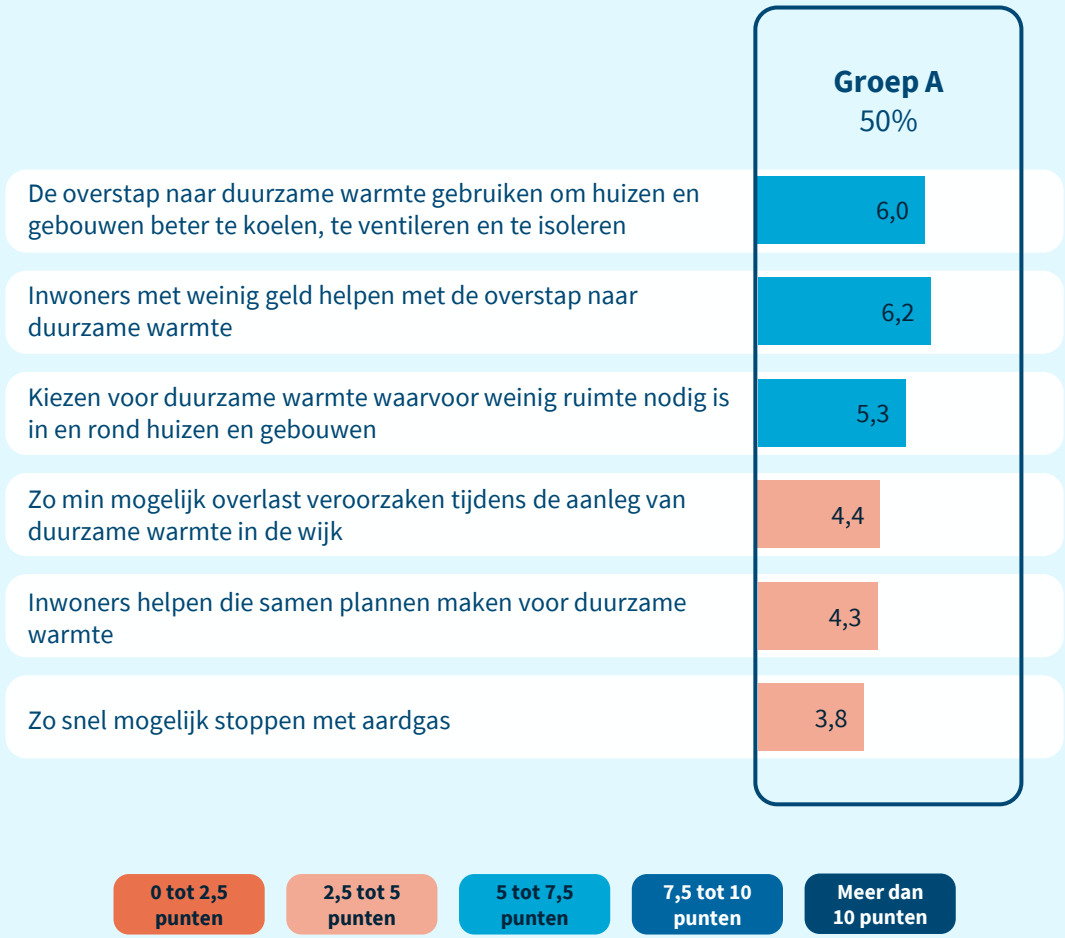
Groep A is echt een middengroep. Ze geven aan alle doelen bijna evenveel prioriteit.

- Inwoners in Groep A geven de meeste prioriteit aan de bovenste drie opties. Net als het gemiddelde onder alle inwoners. Van de vier groepen verdelen de inwoners van groep A hun punten het meest gelijkmatig: nergens boven 6,5 en nergens onder de 3,5. Dit noemen we dan de middengroep.
- Ook als we kijken naar de keuze tussen lage maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid zien we een soortgelijk beeld als het gemiddelde onder alle inwoners. Ongeveer de helft kiest voor individuele keuzevrijheid (49%) en de andere helft kiest voor lage maatschappelijke kosten (44%)*.
- Als we kijken naar de kenmerken van inwoners in deze groep lijkt deze groep erg op de gemiddelde verdeling onder alle inwoners. Wel zien we iets meer vrouwen en huurders dan in andere groepen. Ook vinden inwoners in groep A het doel om aardgasvrij te worden vaker een (heel) goed idee dan gemiddeld.

"Als inwoners gezamenlijk plannen maken, is er een gezamenlijke oplossing en is de kans op draagvlak groter."

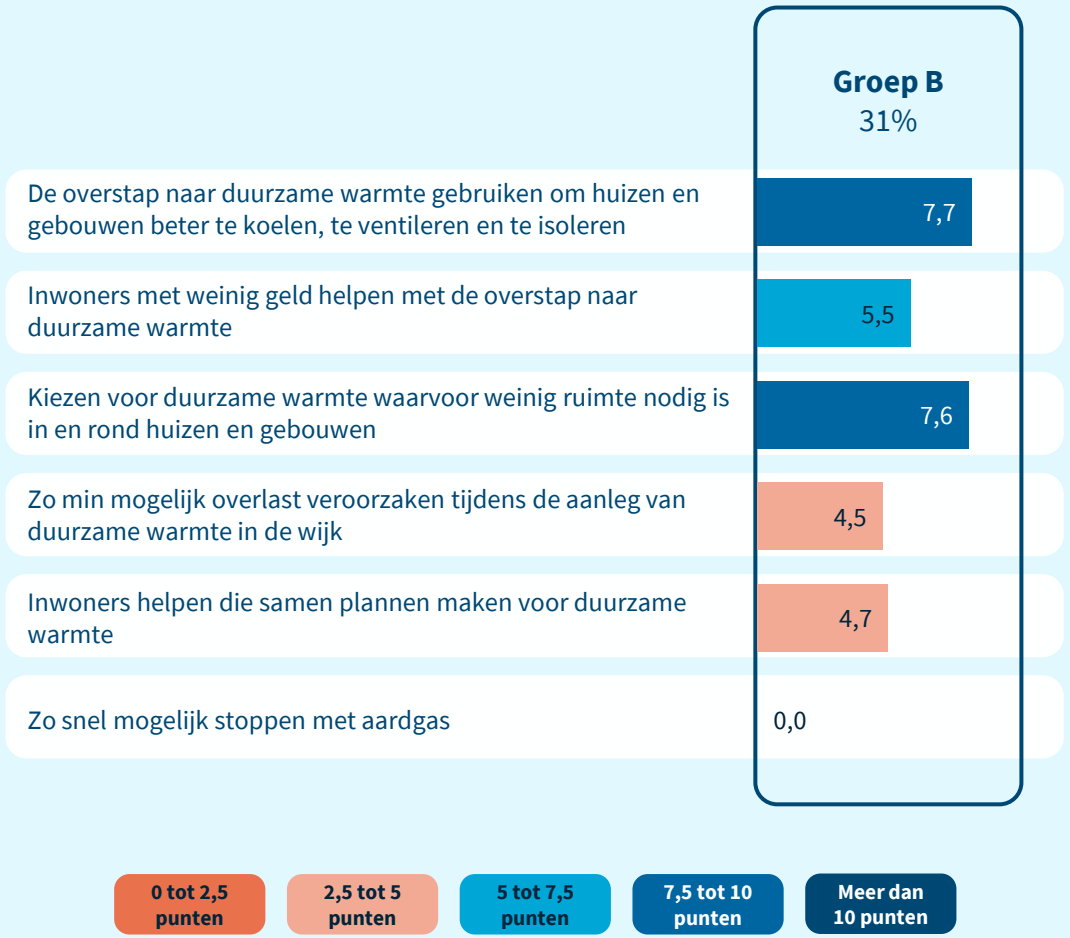
"Lijkt mij niet meer dan logisch dat duurzaamheid net zo goed bestaat uit ventilatie en isolatie. Zeker gezien deze factoren op langere termijn energieverbruik en geld besparen."

Figuur 5.8. Prioritering opties – Groep A

* Aantallen tellen niet op tot 100%. Het resterende deel betreft 'weet ik niet/zeg ik liever niet'

Figuur 5.9. Prioritering opties – Groep B

Groep B ziet geen heil in snelheid maken en onderscheidt zich daarmee van de middengroep.

- Inwoners uit groep B zijn meer uitgesproken dan de inwoners uit groep A, de middengroep. Groep B geeft meer prioriteit aan het gebruiken van de overstap om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren, en te isoleren. En het kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen.

- Opvallend is dat inwoners in groep B geen punten geven aan zo snel mogelijk stoppen met aardgas. Een duidelijk standpunt. De redenen hiervoor verschillen echter tussen inwoners uit groep B. Een deel geeft aan niet van het gas af te willen, voor wie de snelheid dan irrelevant is. Weer een ander deel geeft aan dat we zo lang mogelijk gebruik moeten maken van aardgas en de infrastructuur die erbij hoort, maar dat overstappen op een gegeven moment goed is. En een laatste deel wil overstappen, maar vindt dat het goed moet, niet snel; haastige spoed is zelden goed.

- Bij de keuze tussen lage maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid zien we dat groep B meer neigt naar individuele keuzevrijheid dan gemiddeld. Bijna 60% kiest hiervoor, en 34% kiest voor lage maatschappelijke kosten*.

- Als we kijken naar de kenmerken van inwoners in deze groep lijkt deze groep ook erg op de gemiddelde verdeling onder alle inwoners. Wel zien we iets meer mannen en woningeigenaren dan in andere groepen. Ook zijn inwoners in groep B verdeeld over het doel om aardgasvrij te worden. Een derde vindt het een (heel) goed idee, een derde is neutraal, en een derde vindt het een (heel) slecht idee.

"Warmtepompen en airco's zijn leuk, maar maken soms ook herrie. Zeker als een hele straat het heeft Maar wel goed als hier aandacht voor is."

"de beste oplossing willen we, niet de snelste. Dat is alleen maar stoer. De overheid moest in 2022 al een energie transitieplan op gemeente niveau. Het is nu 2025, dus wat is snel?"

* Aantallen tellen niet op tot 100%. Het resterende deel betreft 'weet ik niet/zeg ik liever niet'

Groep C legt de nadruk op snel overstappen en wil de kosten en baten eerlijk verdelen.

- Inwoners uit groep C maken andere keuzes dan gemiddeld. Ze geven prioriteit aan de overstap gebruiken om huizen te verbeteren en aan inwoners met weinig geld helpen met overstappen, waar ze de meeste punten aan geven. Ook geven ze veel prioriteit aan zo snel mogelijk overstappen. De optie die gemiddeld het laagst wordt geprioriteerd. Wat daarnaast opvalt is dat inwoners uit groep C praktisch geen punten geven aan de optie voor zo min mogelijk overlast. Overlast nemen ze voor lief voor het doel om overstappen naar duurzame warmte. Ze lijken voorstander van socialisatie in de warmtetransitie.

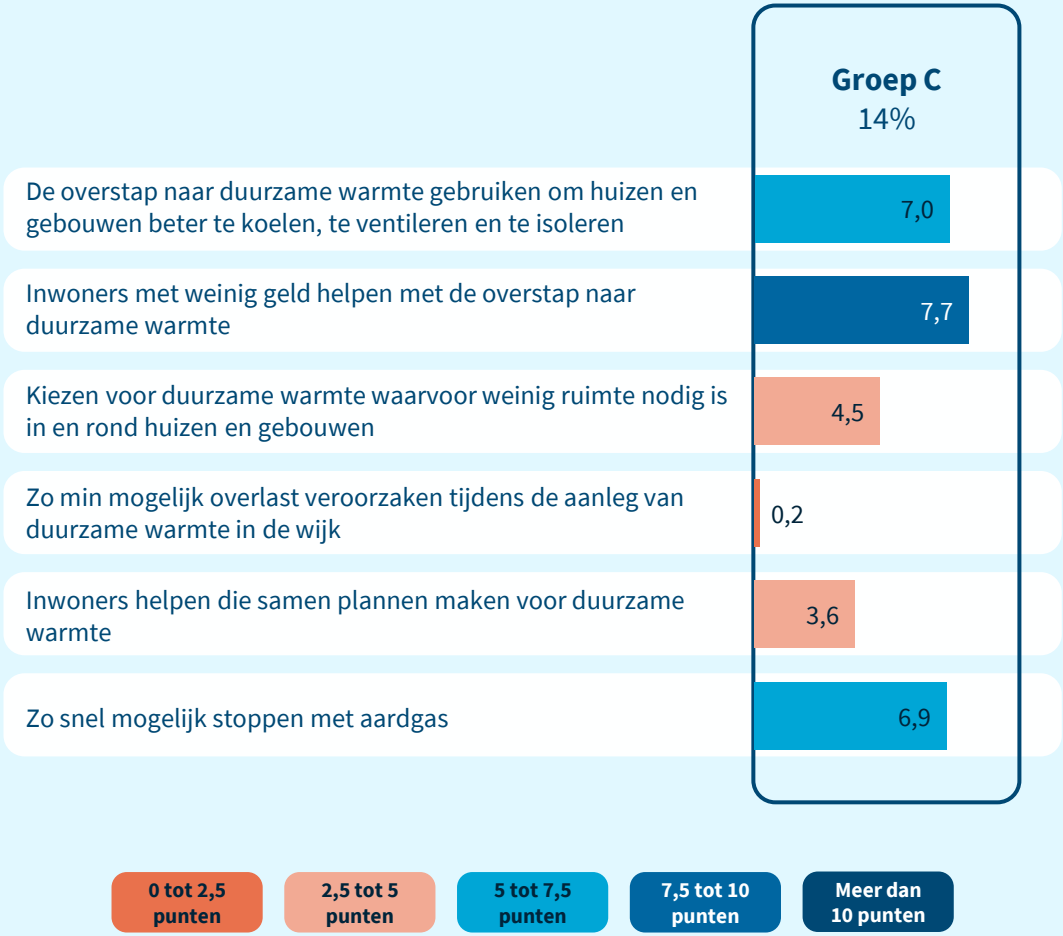
- Bij de keuze tussen lage maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid zien we dat groep B meer neigt naar lage maatschappelijke kosten dan gemiddeld. Bijna 60% kiest hiervoor, en 33% kiest voor lage maatschappelijke kosten*.

- Als we kijken naar de kenmerken van inwoners in deze groep, dan zien we dat er meer mannen en iets meer jongeren onder de 35 jaar in zitten. Ook komt deze groep makkelijker rond dan andere groepen. Ze hebben een duidelijke mening over het doel om aardgasvrij te worden; vrijwel iedereen in deze groep vindt het een (heel) goed idee. Daarnaast maken inwoners in deze groep zich vaker zorgen over het klimaat. Met betrekking tot geografie zien we in deze groep iets vaker inwoners uit Haarlemmerliede, Penningsveer, Spaarndam, Spaarnwoude en Zwanenburg, Halfweg, Boesingheliede.

"Dit zijn vaak nu al de mensen die de hoogste energierekeningen hebben ten opzichte van hun budget en mede hierdoor het minst goed in de gelegenheid zijn om in de transitie mee te gaan. En het is in het belang van de samenleving dat iedereen die stap kan maken en er zo weinig mogelijk buiten de boot vallen."

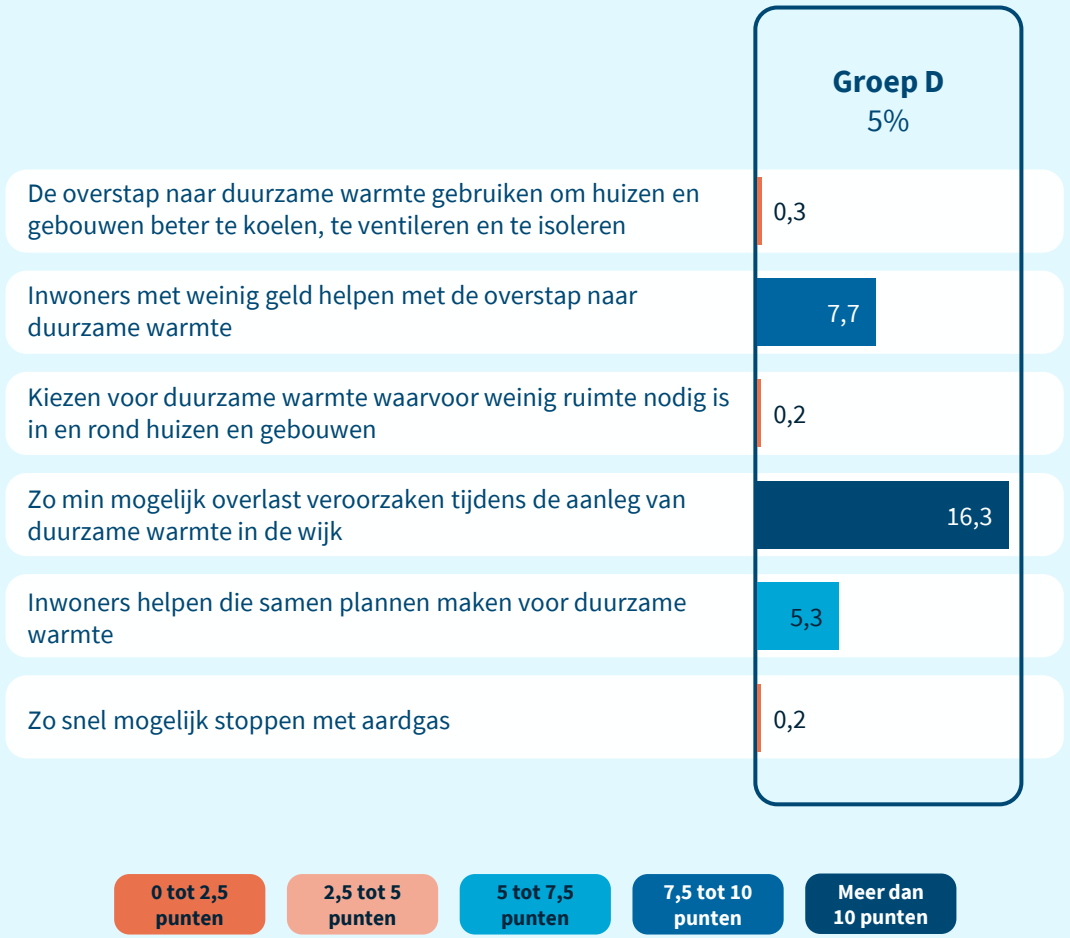
"Door snel van aardgas af te gaan, verkleinen we niet alleen de klimaatimpact, maar ook de afhankelijkheid van geopolitiek instabiele regio's."

Figuur 5.10. Prioritering opties – Groep C

* Aantallen tellen niet op tot 100%. Het resterende deel betreft 'weet ik niet/zeg ik liever niet'

Figuur 5.11. Prioritering opties – Groep D

Groep D maakt de meest uitgesproken keuzes. Ze gaan voor individuele keuzevrijheid en zo min mogelijk overlast.

- Inwoners uit groep D hebben een duidelijk uitgesproken mening. Ze geven verreweg het meeste prioriteit aan zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte. Daarnaast is het opvallend dat de helft van de opties bijna geen punten ontvangt. Uit de kenmerken blijkt dat deze groep de overstap op duurzame warmte een slecht idee vindt. Deze groep legt de nadruk op de opties die betrekking hebben op het proces, en niet op de mogelijke kosten en baten op de lange termijn.
- Bij de keuze tussen lage maatschappelijke kosten of individuele keuzevrijheid zien we dat groep D een duidelijke keuze maakt. 91% kiest voor individuele keuzevrijheid, en 6% kiest voor lage maatschappelijke kosten*.
- Als we kijken naar de kenmerken van inwoners in deze groep, dan zien we dat er meer inwoners tussen de 35 en de 65 jaar in zitten. Ze hebben een duidelijke mening over het doel om aardgasvrij te worden; het grootste deel van deze groep vindt het een (heel) slecht idee. Daarnaast maken inwoners in deze groep zich minder vaak zorgen over het klimaat. Met betrekking tot geografie zien we in deze groep vaker inwoners uit Abbenes en Nieuw Vennep, t'Kabel.

"Omdat ik niet over wil en geen last wil hebben van werkzaamheden die ik niet nodig vind en geld verspilling en tijd verspilling"

"het is beter geld te besteden aan status quo of andere oplossingen dan de afwijsbare voorgestelde overstap."

* Aantallen tellen niet op tot 100%. Het resterende deel betreft 'weet ik niet/zeg ik liever niet'

5C

Motivatie-analyse

- De volgende analyses zijn gebaseerd op motivaties van deelnemers uit de gesloten onderzoek en deelnemers van het open onderzoek

Uitleg: Hoe analyseren we de motivaties van deelnemers?

- *Motivatie*. Nadat deelnemers hun punten hadden verdeeld over de zes opties, konden zij optioneel hun keuze motiveren. Daarbij noemen zij – in verschillende persoonlijke bewoordingen – vaak vergelijkbare argumenten.

- *Analyse.* We hebben van iedere keuze-optie willekeurig geselecteerde motivaties geanalyseerd uit zowel de gesloten als de open raadpleging totdat er verzadiging van argumentencategorieën optreedt. Voor elke optie zijn 200 motivaties random geselecteerd. We selecteerden 100 motivaties van mensen die een optie minder prioriteit geven en 100 motivaties van mensen die een optie meer prioriteit geven. De motivaties zijn handmatig in categorieën onderverdeeld.

- *Belangrijkste argumenten.* We laten de meest genoemde argumenten zien binnen een optie. Met sterren geven we aan hoe vaak een argument wordt genoemd.
  - ★★★ betekent dat meer dan 20% van de geanalyseerde motivaties hierover gaat. Dit vormt de hoofdmoot van de argumenten die bij een optie gegeven worden; dit argument springt er duidelijk uit.
  - ★★ betekent dat tussen de 10% en 20% van de geanalyseerde motivaties hierover gaat. Dit argument wordt vaak genoemd.
  - ★ betekent dat tussen de 5% en 10% van de geanalyseerde motivaties hierover gaat. Dit argument komt minder vaak voor maar wordt wel een aantal keer genoemd. We laten het vooral zien om de veelzijdigheid van de argumenten weer te geven.

Figuur 5.12. Deelnemers konden na de puntenverdeling hun keuze uitleggen

‘De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie geven vaak aan dat dit energie bespaart. Ook geven ze aan dat het comfort hiermee wordt verhoogd en het steeds belangrijker wordt in verband met klimaatverandering. Met name isoleren kan ook helpen bij het tegengaan van klimaatproblemen. Deelnemers die minder of geen prioriteit geven aan deze optie vinden het vooral minder belangrijk of een luxe. Voor anderen is het persoonlijk minder relevant, omdat de woning al is geïsoleerd. En ook zijn er mensen die aangeven dat, vooral koelen, haaks staat op het doel om minder energie te gebruiken.

Veelgenoemde argumenten bij veel punten met illustrerende quote

Dit bespaart energie of maakt het gebruik efficiënter	★★★	*"Dit zorgt voor verminderde energie-consumptie, wat ten alle tijden beter is."*
Dit verbetert comfort, gezondheid, of het binnenklimaat	★★	*"Dit versterkt woongemak, verlaagt de rekening en maakt de huizen klaar voor de toekomst waarin we met warmere temperaturen te maken krijgen door klimaatverandering."*
Dit draagt bij aan een beter milieu of het klimaat	★★	*"Beter koelen, ventileren en isoleren is altijd een goede vorm van verduurzaming."*
Dit wordt steeds belangrijker	★	*"met de klimaatverandering wordt koelen een belangrijk onderwerp in de toekomst. […]"*
Nadruk op belang van specifiek isoleren	★	*"Isoleren is een goede methode om te besparen op welke energiebron dan ook."*
Dit is logisch en handig om tegelijk te doen	★	*"Zou logisch zijn om dat meteen mee te nemen, zeker als het toch al een grote ingreep wordt. […]"*

Veelgenoemde argumenten bij weinig punten met illustrerende quote

Fijn, maar geen halszaak	★★★	*"Dat kan tegelijkertijd gebeuren, maar heeft voor mij niet de hoogste prioriteit."*
Mijn woning is al geïsoleerd; de woningen zijn al goed geïsoleerd	★★	*"Mijn woning is pas opnieuw geïsoleerd door de woningbouwvereniging. Maar het kan altijd beter."*
Dit is minder belangrijk	★★	*"Vind ik niet zo erg nodig"*
Dit is eigen verantwoordelijk-heid. Wil ik zelf bepalen	★	*"Eigenaren moet dit zelf bepalen. Hooguit adviseren."*
Dit is een luxe	★	*“Koelen vind ik overdreven voor die paar dagen warmte boven de 30 graden. Als je die luxe wil dan moet je die zelf maar betalen.”*
Dit staat haaks op het verduurzamingsdoel; het besparen van energie	★	*"Koelen is energie verspilling. Isoleren prima"*

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

‘Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie benoemen het vaakst dat de overstap ook voor mensen die minder te besteden hebben haalbaar en betaalbaar moet zijn. Omdat de overstap duur is en niet iedereen hier geld voor heeft, en omdat het een sociale verplichting is om iedereen te betrekken, volgens sommigen vooral omdat het hier gaat om een overstap die vanuit de overheid verplicht wordt. Mensen die weinig of geen prioriteit geven, vinden dat iedereen hulp moet krijgen zonder oneerlijke voorkeursbehandeling. Mensen hebben hierin ook een eigen verantwoordelijkheid. Sommigen menen dat dit ook meer een taak is voor woningcorporaties dan voor de gemeente.

Veelgenoemde argumenten bij <u>veel</u> punten met illustrerende quote

Het moet ook voor mensen met minder te besteden haalbaar en betaalbaar zijn. Iedereen moet mee kunnen.	★★★	*"Belangrijk is dat iedereen mee moet kunnen doen, maar niet iedereen heeft dezelfde ruimte in zijn/haar portemonnee. We moeten dit samen doen."*
De overstap is (voor mij) te duur	★★	*"Als huurder van een sociale huurwoning heb ik geen geld voor een warmtepomp. Ook een huurverhoging zie ik financieel somber tegemoet."*
Dit is sociaal en eerlijk	★★	*"Als je daadwerkelijk over wil gaan naar aardgasvrij is het niet meer dan een sociale verplichting om mensen daarbij te ondersteunen die het financieel lastig hebben."*
Omdat het een verplichting is, moeten mensen ook geholpen worden	★	*"Mensen moeten niet in de problemen komen door iets dat de overheid hen verplicht."*

Veelgenoemde argumenten bij <u>weinig</u> punten met illustrerende quote

Iedereen moet geholpen worden, ongeacht inkomen.	★★	*"Waarom zouden we positief discrimineren bij toekennen hulp ? Dat zou voor een ieder gelijk moeten zijn ."*
Mensen moeten dit zelf regelen. Dit is eigen verantwoordelijkheid	★	*"Onzin, dan moeten die meer leren en betere baan zoeken of meer werken."*
Oneerlijk tegenover werkenden of spaarzamen	★	*"De belastingen zullen dan weer verhoogd worden, terwijl iedereen al jaren weet dat dit eraan zit te komen. Je had, net als ik, alvast een spaarpotje kunnen beginnen."*
Geen steun voor beleid	★	*"Ik steun dit plan niet"*
Dit is geen taak van de gemeente, maar van woningcorporaties	★	*"Inwoners met weinig geld wonen veelal in een woning van een woningbouwcorporatie. Bij deze corporatie ligt een grote verantwoordelijkheid om over te stappen."*
Alleen steun voor mensen met minder geld die hulp verdienen	★	*"Mensen met weinig geld moeten betere keuzes maken. Ik moet het zelf betalen omdat ik betere keuzes heb gemaakt in het leven. Mensen die pech hebben in het leven verdienen wel hulp"*

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

‘Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie geven geregeld aan dat de ruimte schaars is en daarom efficiënt gebruikt moet worden. Ook geven mensen aan dat met name de warmtepomp niet voor iedereen haalbaar is i.v.m. beperkte ruimte in huis. Deelnemers die minder of geen prioriteit geven aan deze optie benoemen dit ook en geven vaak aan dat maatwerk gewenst is om voor elke situatie de meest passende oplossing te kiezen. Dat er concessies moeten worden gedaan in ruimte is voor anderen geen probleem, met het oog op het verduurzamingsdoel.

Veelgenoemde argumenten bij <u>veel</u> punten met illustrerende quote

Ruimte is schaars. Efficiënt gebruik is nodig	★★★	*"Ruimte is een schaars artikel in Nederland"*
Niet alle oplossingen zijn haalbaar of mogelijk voor iedereen	★★	*"Niet iedereen heeft veel ruimte maar zou wel mee moeten kunnen doen"*
Comfort en kwaliteit van leven moeten behouden blijven	★★	*"Sommige mensen wonen al niet al te ruim en dan ook nog woonruimte inleveren voor die al eerder genoemde hele kleine milieu winst??"*
Overlast (geluid of uitzicht) moet beperkt blijven	★	*"Min mogelijk overlast veroorzaken in geluid, en zichtbare bouwsels."*
Het uitzicht en de omgeving moeten aantrekkelijk blijven	★	*"omgeving moet aantrekkelijk blijven met zo weinig mogelijk omgeving vervuiling."*

Veelgenoemde argumenten bij <u>weinig</u> punten met illustrerende quote

Kies voor maatwerk; het hangt van de situatie af wat het beste past	★★	*"Zowel een warmtenet als een warmtepomp vergt ruimte. Per situatie kan bekeken worden welke optie weinig ruimte vergt. Er is dus niet één keuze."*
Ruimte is beperkt relevant. Verduurzamen is belangrijker	★★	*"De lange-termijnoplossing is belangrijk. Als dat nodig is, mag daarvoor best wat openbare ruimte worden gebruikt."*
Er is voldoende ruimte. Ruimte is geen beperking	★	*"Ik denk dat er in deze gemeente niet echt een ruimteprobleem is"*
Kritisch over de overstap. Voorkeur voor gas.	★	*"Omdat ik toch nog té sceptisch tegenover duurzame warmte sta"*
Kritisch over warmtenet	★	*"Deze vraag lijkt mij aan te sturen op aanleg van een warmtenet en daar ben ik tegen […]"*

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

‘Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie geven vaak aan dat ze willen dat overlast zoveel mogelijk beperkt wordt. Voor sommigen is dit een vanzelfsprekendheid. Er zijn ook mensen die veel prioriteit geven aan deze optie, omdat ze geen voorstander zijn van de overstap naar duurzame warmte. Mensen die geen of minder prioriteit geven aan deze optie merken vaak op dat overlast onvermijdelijk maar acceptabel is, omdat die tijdelijk van aard is.

Veelgenoemde argumenten bij veel punten met illustrerende quote

Zorg dat overlast beperkt blijft; door goede planning en combinatie van werk	★★★	*"Overlast moet tot een minimum beperkt worden. Door dit samen te doen met andere werkzaamheden kun je ook weer geld besparen."*
Tegen de warmtetransitie of sceptisch over nut of noodzaak	★★	*"Ik wil geen overlast rond mijn huis want ik wil aardgas blijven gebruiken."*
Zo min mogelijk overlast veroorzaken is vanzelfsprekend	★★	*"Overlast is vervelend dus lijkt mij vrij logisch dat je zo min mogelijk overlast wil."*
We hebben al overlast (gehad)	★	*"De bereikbaarheid is af en toe al dramatisch in de Haarlemmermeer. Hele straten open breken maakt het niet beter."*
Weinig vertrouwen dat het goed wordt aangepakt (door slechte ervaringen)	★	*"Bij de aanleg van elektra kabels was er totaal geen coördinatie tussen de verschillende partijen, waardoor straten erg lang open lagen."*
Belangrijk voor toegankelijkheid en i.v.m. veiligheid	★	*"M.i. belangrijk om woningen / wijken bereikbaar te houden voor ambulance, brandweer etc."*

Veelgenoemde argumenten bij weinig punten met illustrerende quote

Overlast is onvermijdelijk. Er is altijd wat overlast	★★★	*"Als er wat aangelegd moet worden dan is het logisch dat er wat overlast komt."*
Overlast is tijdelijk en acceptabel	★★★	*“Overlast duurt niet zo lang. Voor mij telt het resultaat. Ik vind vakwerk en juiste keuzes veel belangrijker"*
(Tijdelijke) overlast is acceptabel en noodzakelijk voor aanpassingen	★★	*"Voor innovaties en de toekomst kan het nodig zijn dat er wat overlast is (soms moet je er wat voor overhebben)."*
Andere dingen zijn belangrijker	★	*"Andere overwegingen zijn meer van belang"*
Geen probleem, zolang er goed over gecommuniceerd wordt	★	*"Er zal altijd overlast zijn, dat is niet erg zolang het goed gepland en gecommuniceerd wordt."*

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

‘Inwoners helpen die samen plannen maken voor duurzame warmte’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie geven aan dat samen plannen maken het draagvlak en de kwaliteit van oplossingen kan vergroten. Sommigen vinden dat inwoners die initiatief nemen daarbij steun van de gemeente verdienen, bijvoorbeeld omdat inwoners niet overal kennis van hebben. Tegelijk zijn er ook deelnemers die denken dat bewonersinitiatieven vaak tot gedoe leiden of dat de overheid beter de regie kan houden om eerlijke en effectieve oplossingen te waarborgen.

Veelgenoemde argumenten bij <u>veel</u> punten met illustrerende quote

Dit versterkt draagvlak, en betrokkenheid en samenwerking	★★★	*"Bewoners kennen de situatie ter plaatse het beste en gemeenschappelijke plannen worden beter gedragen"*
Dit benut lokale kennis en initiatief van bewoners	★★	*"Hoe meer mensen erover nadenken, des te meer kans dat er uit creativiteit innovatieve oplossingen voortkomen. […]"*
Als mensen initiatief nemen, verdient dit steun	★	*"Mensen die initiatief nemen voor verduurzaming verdienen steun van de gemeente."*
Dit leidt tot betere of eerlijkere oplossingen	★	*"Een buurtcollectief kan een specifieke oplossing kiezen die voor hun situatie het beste is. Een oplossing die gemiddeld voor iedereen het beste is, is meestal maar voor een beperkte groep de beste oplossing.[…]"*
Dit vraagt om ondersteuning of stimulering door de gemeente	★	*"Ik denk dat veel niet weten wat mogelijk is. Dus advies is heel belangrijk denk ik."*

Veelgenoemde argumenten bij <u>weinig</u> punten met illustrerende quote

Bewonersinitiatieven werken niet of leveren gedoe op	★★★	*"Leuk idee maar werkt toch niet, zoveel mensen zoveel wensen."*
Dit moet de overheid of experts centraal regelen	★★★	*"Ik geloof niet zo in kleine groepjes mensen die samen plannen maken. Ik denk dat je sturing nodig hebt vanuit de (lokale) overheid zodat de meest effectieve en efficiënte oplossingen worden uitgevoerd."*
Als mensen dit zelf willen doen, dan zonder (financiële) hulp	★	*"Van mij mogen ze plannen maken maar om nu dit financieel ten kosten laten komen voor de gehele samenleving lijkt me niet nodig."*
Dit kunnen/moeten mensen voor zichzelf regelen	★	*"Die plannen maak ik zelf wel daar heb ik geen hulp bij nodig. Genoeg informatie op internet"*
Het is oneerlijk of bevoordeelt de verkeerde groepen	★	*"Weinig mensen hebben de kennis en kunde om dit gezamenlijk op te starten. Dan kom je toch weer bij de rijkere buurten die dit gaan doen en die hebben al veel geld. Liever voor elke inwoner subsidies voor thuisbatterijen en manieren om het eigen huis te verwarmen. […]"*

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

‘Zo snel mogelijk stoppen met aardgas’

Deelnemers die veel prioriteit geven aan deze optie hebben zorgen over de effecten als we niet zo snel mogelijk stoppen met gas. Tegelijkertijd hebben deelnemers die hier geen of weinig prioriteit aan geven zorgen over de effecten van een te gehaaste aanpak. Een deel is niet tegen het snel stoppen met gas, maar wil dat er goed over nagedacht wordt.

Veelgenoemde argumenten bij <u>veel</u> punten met illustrerende quote

Snelheid is nodig met het oog op klimaat en milieu	★★★
We moeten snel onafhankelijk worden van andere landen	★★
Een zo snel mogelijke overstap is logisch en het doel	★★
Zo snel als praktisch haalbaar is	★

"Er moet nu iets gebeuren voor beter milieu en ik denk dat dit, minder fossiele brandstoffen gebruiken, een van de dingen is die we relatief snel kunnen doen."

"Niet alleen vanwege het milieu, maar om ook sneller onafhankelijk te zijn van andere landen"

"Ik denk dat het verhaal van verduurzaming nu wel bij iedereen bekent is, en dat we snel stappen moeten maken, in plaats van dit voor ons uit te blijven schuiven."

"Er wel naar streven maar accepteren dat het met de huidige woning kwaliteit (ook als ze worden na geïsoleerd) niet mogelijk is."

Veelgenoemde argumenten bij <u>weinig</u> punten met illustrerende quote

Denk de plannen eerst goed uit; haastige spoed is zelden goed	★★★
We moeten niet stoppen met aardgas (het alternatief is duur; het is onzin; aardgas is schoon)	★★★
Als het praktisch haalbaar is en betaalbaar	★★
Snelheid is geen doel op zich	★

"Er moet overgestapt worden, maar het moet met beleid en geen haast. Er zijn wijken in Rotterdam die hoge rekeningen kregen door een slechte aanpak."

"stoppen met aardgas is onzinnig"

“[…] Het is belangrijk om van het aardgas af te komen, maar het moet wel in een tempo die voor iedereen haalbaar is. Nu netcongestie een aantal oplossingen moeilijker maakt moeten we reëel zijn en accepteren dat sommige transities langer duren dan we eigelijk zouden willen."

"Van het aardgas af ja, zo snel mogelijk hoeft van mij niet per se."

Legenda: ★ Tussen 5-10% van de motivaties gaat hierover | ★★ Tussen 10-20% van de motivaties gaat hierover | ★★★ meer dan 20% van de motivaties gaat hierover

6 Informatie- en participatiebehoefte

- Wat voor informatie willen inwoners ontvangen vanuit de gemeente?
- En willen zij meedenken met het maken van plannen? Op welke manier en op welke momenten?

Figuur 6.1. Over hoe deelnemers betrokken willen worden bij het maken van plannen per wijk - Gesloten raadpleging

Welke informatie wilt u krijgen van de gemeente?* **Informatie over …**	**Deelnemers** (n=1.223)
de duurzame warmte die technisch gezien het beste is voor mijn woning	64%
wanneer mijn wijk duurzame warmte krijgt	57%
de kosten van een warmtepomp of warmtenet in mijn wijk	52%
de mogelijkheden om geld te krijgen van de gemeente	50%

Wanneer wilt u meedenken?*	**Deelnemers** (n=595)
Ik wil meehelpen om het plan op te schrijven	28%
Ik wil reageren als er een plan ligt dat al bijna af is	71%

Hoe wilt u meedenken?*	
Via een onlineonderzoek	71%
In een groep met andere meedenkers	34%
Op een avond met bewoners	33%

Deelnemers aan het gesloten onderzoek hebben behoefte aan verschillende soorten informatie. Ook zijn ze bereid meermaals mee te denken, het liefst via onlineonderzoek.

- *Informatie.* Deelnemers geven aan verschillende soorten informatie te willen ontvangen van de gemeente. Minimaal de helft van de deelnemers geeft aan in ieder geval één soort informatie te willen ontvangen. Er is het meeste behoefte aan informatie over de warmteoplossing die technisch gezien het beste is voor iemands woning (64%), evenals informatie over wanneer iemands wijk de overstap naar duurzame warmte gaat maken (57%).

- *Meedenken.* Meer dan de helft van de deelnemers (59%) geeft aan eenmalig of vaker te willen meedenken over een plan voor de overstap naar duurzame warmte in hun wijk.

- Deelnemers die aangaven mee te willen denken kregen twee vervolgvragen te zien. Hier werd gevraagd wanneer en hoe zij het liefst willen meedenken.
  - De meeste deelnemers die mee willen denken, willen dit doen als er plan ligt dat al bijna af is (71%). Een derde (28%) wil (ook) meehelpen om het plan op te schrijven.
  - De meeste deelnemers (71%) die mee willen denken, willen dit doen middels een onlineonderzoek. Een derde wil (ook) meedenken via een meedenkgroep (34%) of een bewonersavond (33%).

* Meerdere antwoordopties zijn mogelijk. Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft ‘zeg ik liever niet’

Figuur 6.2. Over hoe deelnemers betrokken willen worden bij het maken van plannen per wijk - Open raadpleging

Welke informatie wilt u krijgen van de gemeente?* **Informatie over …**	**Deelnemers** (n=423)
de duurzame warmte die technisch gezien het beste is voor mijn woning	59%
wanneer mijn wijk duurzame warmte krijgt	56%
de kosten van een warmtepomp of warmtenet in mijn wijk	53%
de mogelijkheden om geld te krijgen van de gemeente	43%

Wanneer wilt u meedenken?*	**Deelnemers** (n=231)
Ik wil meehelpen om het plan op te schrijven	37%
Ik wil reageren als er een plan ligt dat al bijna af is	60%

Hoe wilt u meedenken?*	
Via een onlineonderzoek	66%
In een groep met andere meedenkers	43%
Op een avond met bewoners	42%

Ook deelnemers aan het open onderzoek hebben behoefte aan verschillende soorten informatie. Ook zijn ze bereid meermaals mee te denken, het liefst via onlineonderzoek.

- *Informatie.* Deelnemers geven aan verschillende soorten informatie willen ontvangen van de gemeente. Bijna de helft van de deelnemers geeft aan in ieder geval één soort informatie te willen ontvangen. Er is het meeste behoefte aan informatie over de warmteoplossing die technisch gezien het beste is voor iemand woning (59%), evenals informatie over wanneer iemands wijk de overstap naar duurzame warmte gaat maken (56%).

- *Meedenken.* Meer dan de helft van de deelnemers (65%) geeft aan eenmalig of vaker te willen meedenken over een plan voor de overstap naar duurzame warmte in hun wijk.

- Deelnemers die aangaven mee te willen denken kregen twee vervolgvragen te zien. Hier werd gevraagd wanneer en hoe zij het liefst willen meedenken.
  - De meeste deelnemers die mee willen denken, willen dit doen als er plan ligt dat al bijna af is (60%). Meer dan een derde (37%) wil (ook) meehelpen om het plan op te schrijven.
  - De meeste deelnemers (66%) die mee willen denken, willen dit doen middels een onlineonderzoek. Twee vijfde wil (ook) meedenken via een meedenkgroep (43%) of een bewonersavond (42%).

* Meerdere antwoordopties zijn mogelijk. Aantallen tellen niet altijd op tot 100%. Het resterende deel betreft ‘zeg ik liever niet’

7 Over de raadpleging

- Hoe hebben deelnemers de raadpleging ervaren?
- Welk rapportcijfer geven zij?

Hoe hebben deelnemers aan de gesloten versie het onderzoek gewaardeerd?

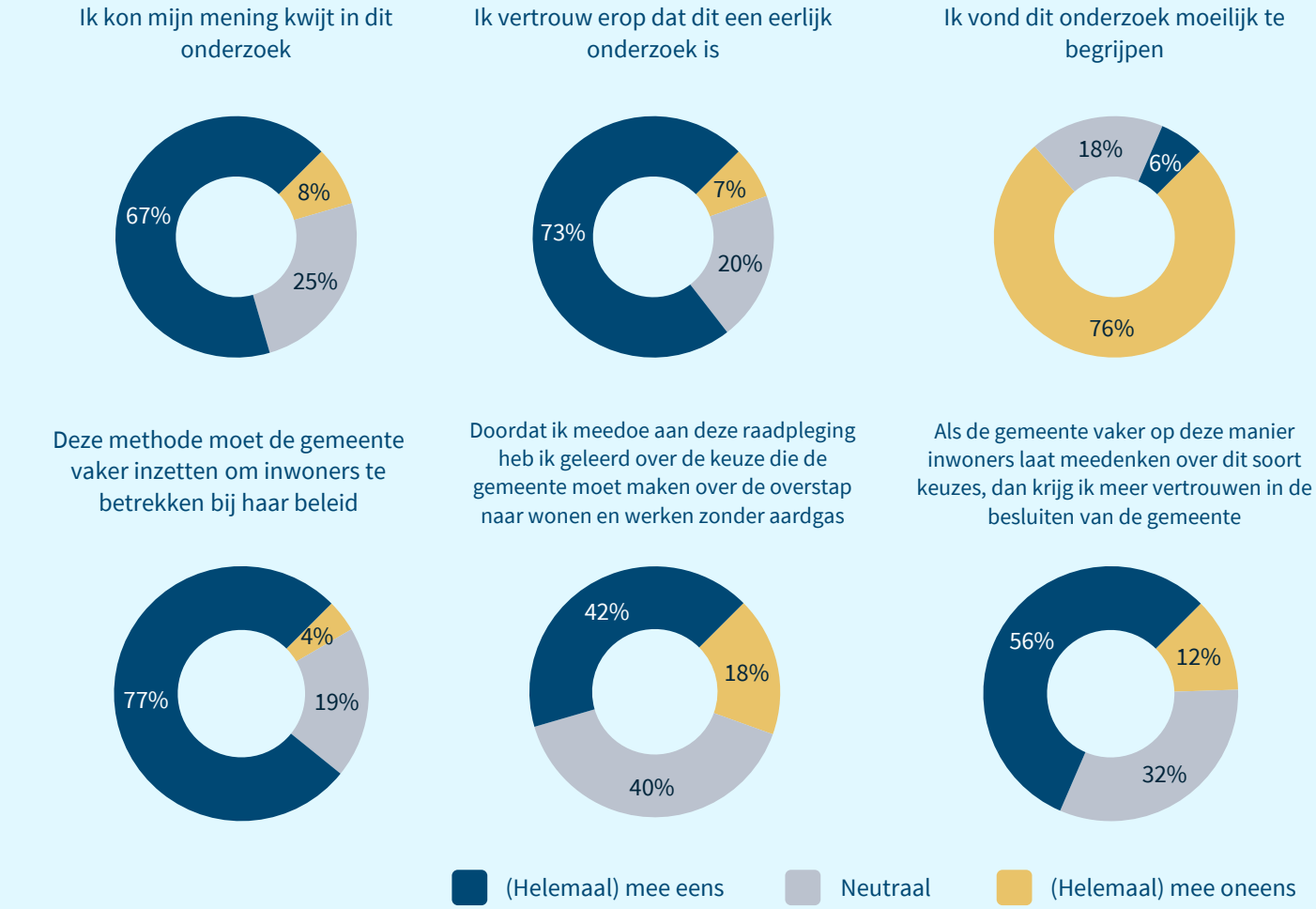
Figuur 7.1 laat zien hoeveel deelnemers het (helemaal) eens en (helemaal) oneens waren met verschillende stellingen over het onderzoek. Het betreft hier de antwoorden van deelnemers aan de brief-versie.

- Deelnemers zijn positief over het onderzoek: **91%** van de deelnemers geeft een voldoende. Ze beoordelen het onderzoek gemiddeld met een rapportcijfer **7,0**. Dit cijfer is gelijk aan andere raadplegingen over de warmtetransitie
- Veel deelnemers (69%) geven aan nog niet eerder hun mening te hebben gegeven over dit onderwerp. 10% heeft eerder hun mening gedeeld via een enquête. 3% via een fysieke of online bijeenkomst en 1% is actief betrokken bij een belangenclub.

"De rede waarom ik het niet vertrouw is omdat er vaak al een plan klaar ligt, wat uitgerold gaat worden. En dit soort dingen vaak voor de form zijn"

"Complimenten voor het initiatief. Het is een stimulans om mensen te betrekken. Super belangrijk is om ons op de hoogte te houden van uitslag en voortgang."

Figuur 7.1. Over hoe deelnemers het onderzoek waarderen
Gesloten raadpleging (n=1.223)

Hoe hebben deelnemers aan de open-versie het onderzoek gewaardeerd?

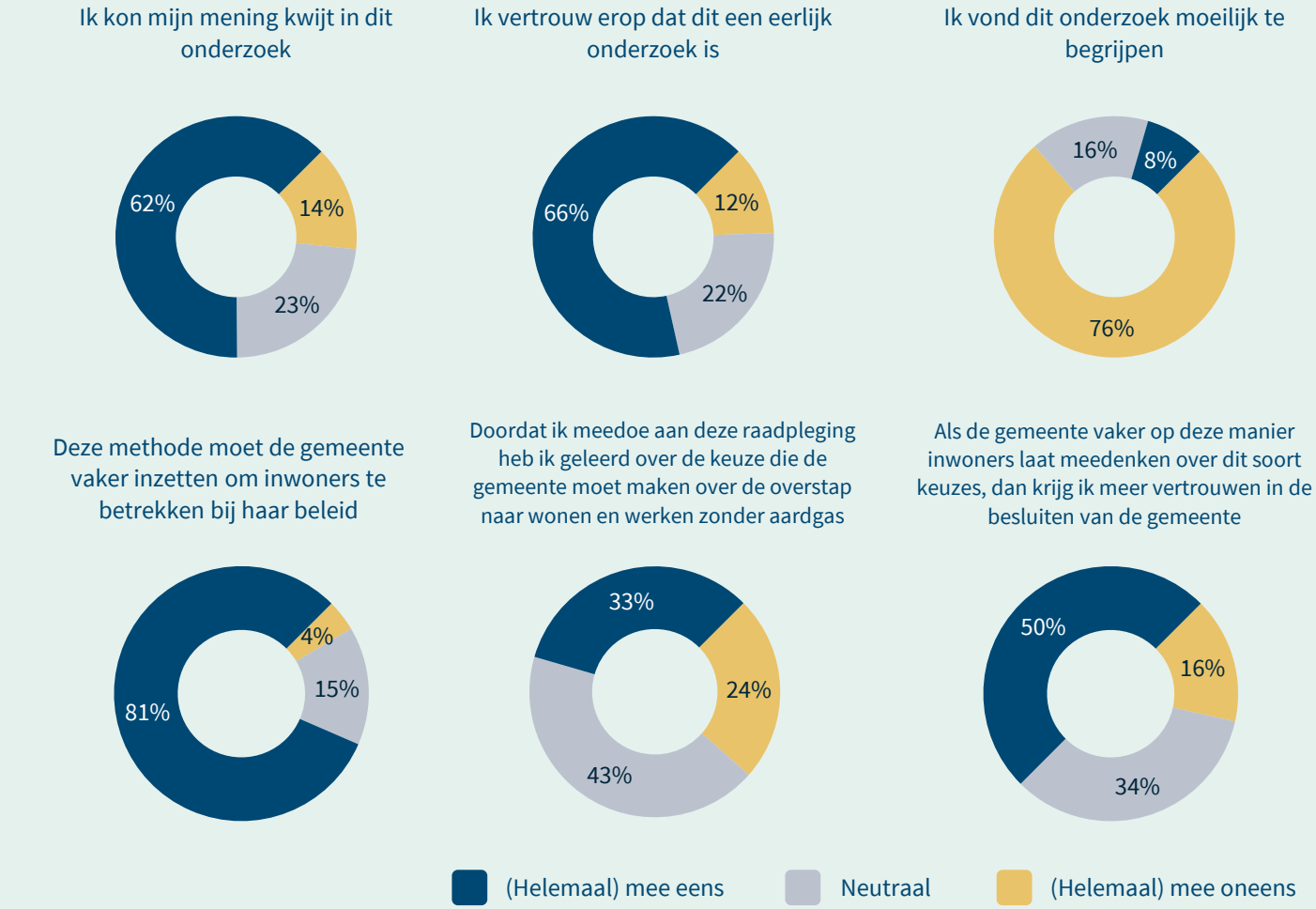
Figuur 7.2 laat zien hoeveel deelnemers het (helemaal) eens en (helemaal) oneens waren met verschillende stellingen over het onderzoek. Het betreft hier de antwoorden van deelnemers aan de open-versie.

- Deelnemers zijn positief over het onderzoek: **85%** van de deelnemers geeft een voldoende. Ze beoordelen het onderzoek gemiddeld met een rapportcijfer **6,7**. Dit cijfer is gelijk aan andere open versies van raadplegingen over de warmtetransitie
- Veel deelnemers (61%) geven aan nog niet eerder hun mening te hebben gegeven over dit onderwerp. 14% heeft eerder hun mening gedeeld via een enquête. 6% via een fysieke of online bijeenkomst en 2% is actief betrokken bij een belangenclub.

"Te weinig aandacht voor de optie niets doen. Zorg liever dat oude woningen goed worden geïsoleerd zodat de mensen een lagere energierekening hebben. Van het aardgas af is een zeer slecht en kostbaar idee."

"ik ben benieuwd of hier echt wat mee gebeurd of dat het een poging is om een vaststaand besluit onderbouwing te geven."

Figuur 7.2. Over hoe deelnemers het onderzoek waarderen
Open raadpleging (n=423)

8 Methodologie

Fase 1: Ontwerp

Fase 2: Dataverzameling

Fase 3: Analyse en rapportage

Het primaire doel van de ontwerpfase is om het beleidsdilemma in kaart te brengen

- *Op de stoel van …* De essentie van een PWE-raadpleging is om deelnemers in een online omgeving 20 minuten op de stoel van een beleidsmaker of politicus te zetten. Dat betekent dat het doel van de eerste fase (de ontwerpfase) is om de keuzesituatie (of het beleidsdilemma) van de beleidsmaker of politicus in kaart te brengen.

- *Ontwerpsessies.* Dat doen we onder andere op basis van bronnenonderzoek en in zogeheten ontwerpsessies. De uitkomsten van deze sessie(s) vertalen we naar een zogeheten PWE-keuzetaak (zie kader 8.1). De keuzetaak in deze raadpleging modelleren de uitgangspunten die de gemeente tegen elkaar moet afwegen binnen de warmtetransitie. Deelnemers zien realistische opties die de beleidsmakers overwegen en ze zien dat er beperkingen zijn. Zij ervaren zodoende dezelfde keuze. Wat adviseren ze vervolgens als zij in de schoenen van een beleidsmaker staan? In dit onderzoek hebben twee opeenvolgende ontwerpsessies plaatsgevonden op 28 augustus 2025:
  - Ontwerpsessie 1 met medewerkers van de gemeente Haarlemmermeer in Hoofddorp;
  - Ontwerpsessie 2 met externe stakeholders in Hoofddorp.

- *Iteratief ontwerp.* Op basis van de ontwerpsessies heeft Populytics in samenwerking met medewerkers van de gemeente Haarlemmermeer de uitgangspunten uitgewerkt in vragen en teksten. Deze zijn in een iteratief proces steeds verder aangescherpt, waarbij de gemeente meerdere keren feedback heeft kunnen geven. Ook is er een schriftelijke feedbackronde geweest voor deelnemers aan de tweede ontwerpsessie; iedereen kreeg zodoende de mogelijkheid om feedback te geven op een 95% versie. Na verwerking van die feedback heeft een gespecialiseerd taalbureau de tekstredactie gedaan zodat alle teksten in het onderzoek op B1 niveau begrijpelijk zijn.

Kader 8.1: Wat is een PWE-keuzetaak?

- *Definitie*: Een keuzetaak volgens de PWE-methode is een experimentele opzet om voorkeuren van deelnemers te achterhalen, vaak over maatschappelijke vraagstukken. Een keuzekaart kenmerkt zich door vier elementen die gezamenlijk een beleidsdilemma modelleren.

1. Een onderzoeksvraag over de voorkeuren van de deelnemer rond een bepaald thema. Deze vraag sluit zo goed mogelijk aan bij de vraag van een bestuurder of beleidsmaker.
2. Een aantal opties die de deelnemer gelijktijdig en in samenhang afweegt. Dit kunnen bijvoorbeeld beleidsdoelen, principes, criteria of maatregelen zijn.
3. Uitgebreide informatie over de opties, zoals een beschrijving van de huidige situatie, het handelingsperspectief van de overheid, en mogelijke consequenties van kiezen voor de optie.
4. Een beperking zodat de deelnemer niet alle opties kan minimaliseren of maximaliseren. Een deelnemer ervaart ‘keuzepijn’.

Kader 8.2: Omgang met persoonsgegevens

- De vragen in dit onderzoek waren allen in overeenstemming met de privacywetgeving (Algemene verordening gegevensbescherming, AVG). In dit onderzoek is geen gegeven, of combinatie van gegevens, verzameld die herleidbaar is (zijn) tot een groep van drie huishoudens of minder in Nederland. Het onderzoek is daarmee anoniem. Dat betekent dat de AVG als uitgangspunt niet van toepassing is.

- Een anonieme raadpleging mag vragen stellen over leeftijd, gender en opleidingstype, zonder dat de AVG van toepassing is. Elke deelnemer aan het onderzoek kon verder zelf bepalen welke informatie hij/zij wilde delen. Alle vragen over persoonlijke kenmerken in het onderzoek bevatte de antwoordoptie 'zeg ik liever niet'.

- De gegevens voor dit onderzoek blijven bewaard.

- Na afloop van het onderzoek bieden we deelnemers de mogelijkheid om zich aan te melden voor een aantal mogelijkheden. Zoals een terugkoppeling over de resultaten van het onderzoek. Of uitnodigingen te ontvangen voor andere onderzoeken van Populytics in de toekomst. Deze dienst bieden wij aan de deelnemers aan en is geen onderdeel van de opdracht van de gemeente. Deelnemers die zich willen aanmelden voor één of meerdere mogelijkheden vragen wij hun e-mailadres in te vullen. Vanuit Populytics zijn wij verantwoordelijk voor het veilig beheren van deze persoonsgegevens. Deze persoonsgegevens kunnen wij niet koppelen aan antwoorden die een deelnemer geeft in het onderzoek, zo blijft het onderzoek volstrekt anoniem.

In de tweede fase hebben we twee versies van de raadpleging op verschillende manieren uitgezet onder inwoners van de gemeente Haarlemmermeer

- *Looptijd.* De PWE-raadpleging stond online van 29 september tot en met 20 oktober 2025. In deze drie weken deden totaal 1.646 inwoners mee.

- *Verschillende versies.* Er zijn twee versies van de raadpleging: een *gesloten* en *open* raadpleging. Beide versies zijn inhoudelijk identiek. Een belangrijke reden om verschillende versies te hanteren is omdat de opties representativiteit en inclusiviteit moeilijk te verenigen zijn in één raadpleging; zie pagina 15 voor een uitgebreidere uitleg. 1.223 deden mee aan de *gesloten* versie van de raadpleging. Zij zijn uitgenodigd via een brief vanuit de gemeente. Deze brief bevatte een unieke code die inwoners moesten invullen. Voor de gesloten versie zijn 15.000 brieven verstuurd. 423 inwoners deden mee aan een *open* versie waar alle inwoners aan mee konden doen. Voor deelname aan de open of gesloten versie moesten inwoners 16 jaar of ouder zijn.

- *Communicatie rondom de open raadpleging*. Voor de open versie zijn diverse communicatiemiddelen ingezet, waaronder een sociale media campagne, een filmpje met een oproep van de wethouder, advertenties en directe berichten vanuit stakeholders. Ook is er een enquêtebureau de straat op gegaan om specifiek jongeren uit te nodigen om samen de raadpleging in te vullen.

Tot slot: data-analyse en rapportage

- *Representativiteit.* De samenstelling van deelnemers aan het gesloten onderzoek komt deels, maar niet geheel, overeen met de bevolkingssamenstelling van de gemeente. Dat kunnen we afleiden met de standaardmethode voor het bepalen van statistische representativiteit: een Chi^2-toets. Hiermee hebben we de verdeling van de deelnemers op de kenmerken gender, leeftijd, opleidingstype en of zij in een huur of koopwoning wonen vergeleken met de verdeling van de gemeente.

- *Opschonen*. We hanteren diverse verificatiemethoden om incomplete en dubbele deelnames te verwijderen.

- *Herwegen.* Door te herwegen zijn de resultaten van het gesloten onderzoek representatief voor de bevolking in de gemeente. Het herwegen en de methode die we hiervoor hebben gevolgd staan uitgelegd in kader 8.3.

- *Kwantitatieve analyse*. De basis voor deze rapportage is de kwantitatieve analyse van de antwoorden die deelnemers hebben gegeven op de twee keuzetaken (het toekennen van punten aan de opties en eigenschappen) en de aanvullende stellingen.

- *Argumenten analyse*. De kwantitatieve resultaten hebben we vervolgens van duiding voorzien op basis van een kwalitatieve analyse van de motivaties van deelnemers. Hierbij analyseren wij honderden reacties en identificeren de meest voorkomende argumenten die deelnemers gebruiken om aan opties veel of weinig punten toe te kennen. In deze rapportage laten we ook citaten zien van deelnemers aan de raadpleging. Deze zijn geselecteerd zodat ze illustratief zijn voor de hoofdargumenten.

- *Rapportage.* Deze rapportage is opgesteld door Populytics. Er heeft een feedbackronde plaatsgevonden, waarbij de gemeente input heeft kunnen geven. Populytics blijft onafhankelijk in de rapportage en verantwoordelijk voor alle uitkomsten en uitspraken.

Kader 8.3: Methode multiplicatieve weging, '*raking*'.

- We herwegen de resultaten omdat het aantal deelnemers met bepaalde kenmerken afwijkt van de populatie. Herwegen betekent dat we in de analyse meer gewicht hebben toegekend aan de antwoorden van deelnemers die ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef en minder gewicht hebben toegekend aan de deelnemers die oververtegenwoordigd zijn. Daarbij zijn geen gegevens of antwoorden weggegooid. Herwegen kan alleen als er voldoende deelnemers zijn met bepaalde kenmerken. Dit is het geval in dit onderzoek.

- We hebben voor het herwegen de methodiek multiplicatief wegen* gebruikt (ook wel '*raking*'). Om te herwegen nemen we de volgende stappen:
  1. We delen de deelnemers op in drie groepen voor opleidingsniveau (laag, middelbaar, hoog), drie groepen voor leeftijd (18 tot 35 jaar, 35 tot 65 jaar en 65 jaar en ouder), twee groepen voor gender (vrouw en man) en twee groepen voor het type woning (koopwoning en huurwoning). Er zijn dus 3 x 3 x 2 x 2 = 36 subgroepen;
  2. We hebben de verdeling van de deelnemers over de groepen opleidingsniveau, leeftijd, gender en type woning vergeleken met de verdeling in de populatie van de gemeente;
  3. We hebben een wegingsfactor gekoppeld aan elke subgroep. Het resultaat is een wegingsfactor die er voor zorgt dat de antwoorden van een specifieke subgroep zwaarder tellen als er relatief weinig deelnemers in de groep zitten. En dat de antwoorden minder zwaar meetellen als er relatief veel deelnemers in deze subgroep zitten.

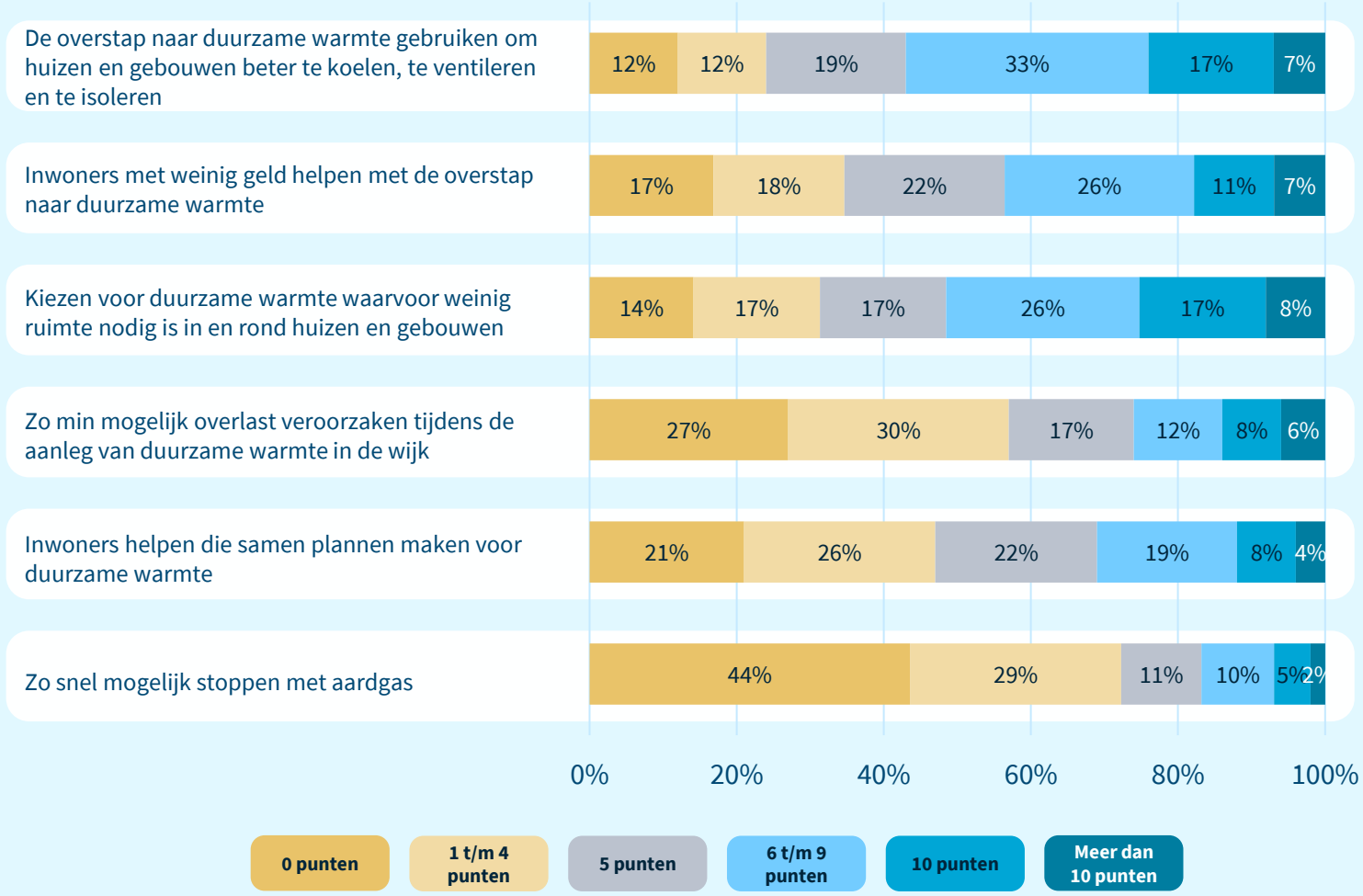
* Zie ook deze publicatie van CBS: Wegen als correctie voor non-respons

Bijlagen

Spreiding van puntenaantallen biedt geen noemenswaardige inzichten

- Deelnemers moesten 30 punten verdelen. Over het algemeen komen 0, 5 en 10 punten het meeste voor. Bij de spreiding over de opties zien we geen afwijkende zaken.
- Meer dan 50% van de inwoners geeft meer dan 5 punten aan de hoogst gewaarde optie: de overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren.
- De laagst geprioriteerde optie krijgt van 44% procent van alle inwoners nul punten: zo snel mogelijk stoppen met gas.

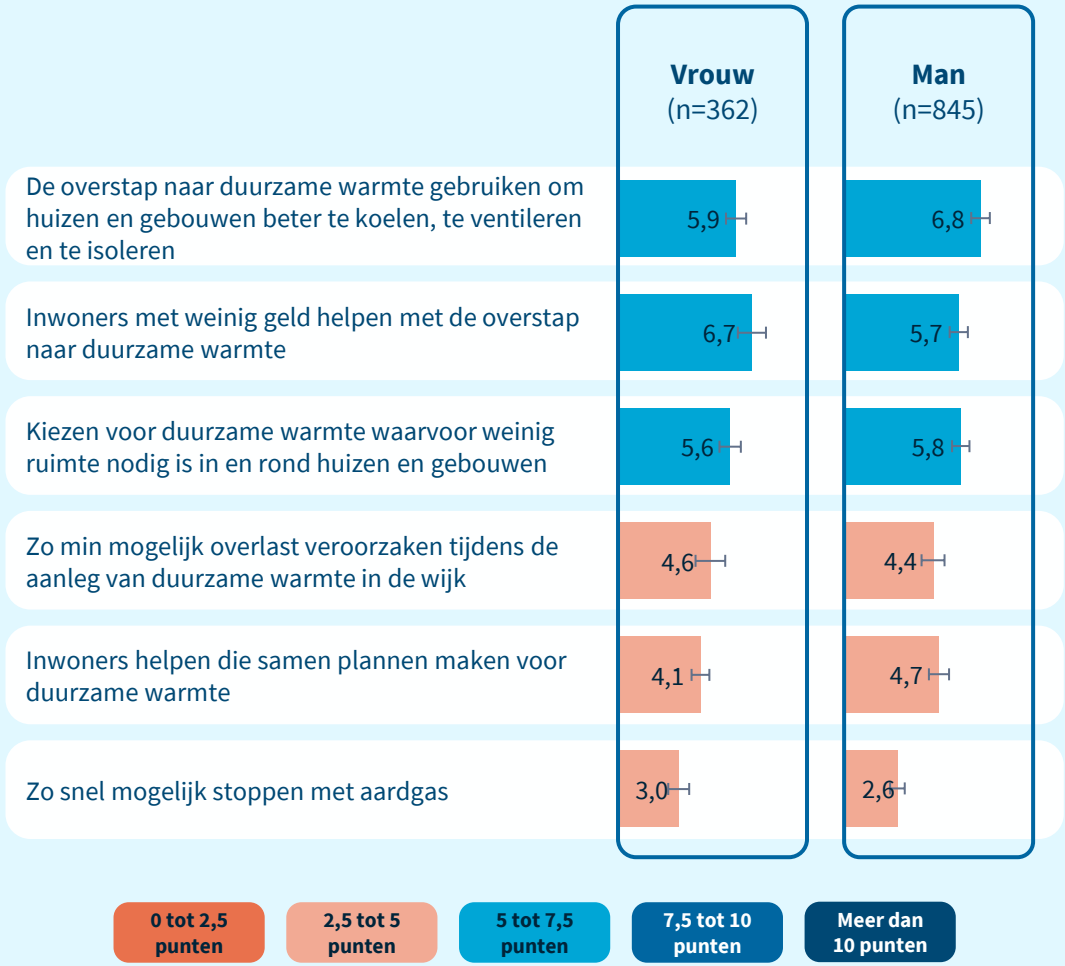
Figuur B.1. Spreiding van puntenaantallen
Gesloten raadpleging (n=1.223)

Mannen en vrouwen stellen vergelijkbare prioriteiten

- *Overeenkomsten.* Mannen en vrouwen prioriteren dezelfde top 3. Ook prioriteren ze dezelfde optie het minst: ‘zo snel mogelijk stoppen met gas’.
- *Verschillen.* Bij vrouwen is de betrouwbaarheidsinterval* bij de optie ‘zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’ groot. We kunnen met minder zekerheid vaststellen hoe vrouwen deze optie prioriteren. We weten alleen dat ze de optie hoger prioriteren dan de optie ‘zo snel mogelijk stoppen met gas’ en lager dan ‘inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’.
- *Conclusie.* We concluderen dat er geen substantiële verschillen zijn. Mannen en vrouwen prioriteren dezelfde top 3. Er zijn veel meer overeenkomsten dan verschillen.

Figuur B.2. Prioritering opties – Naar gender

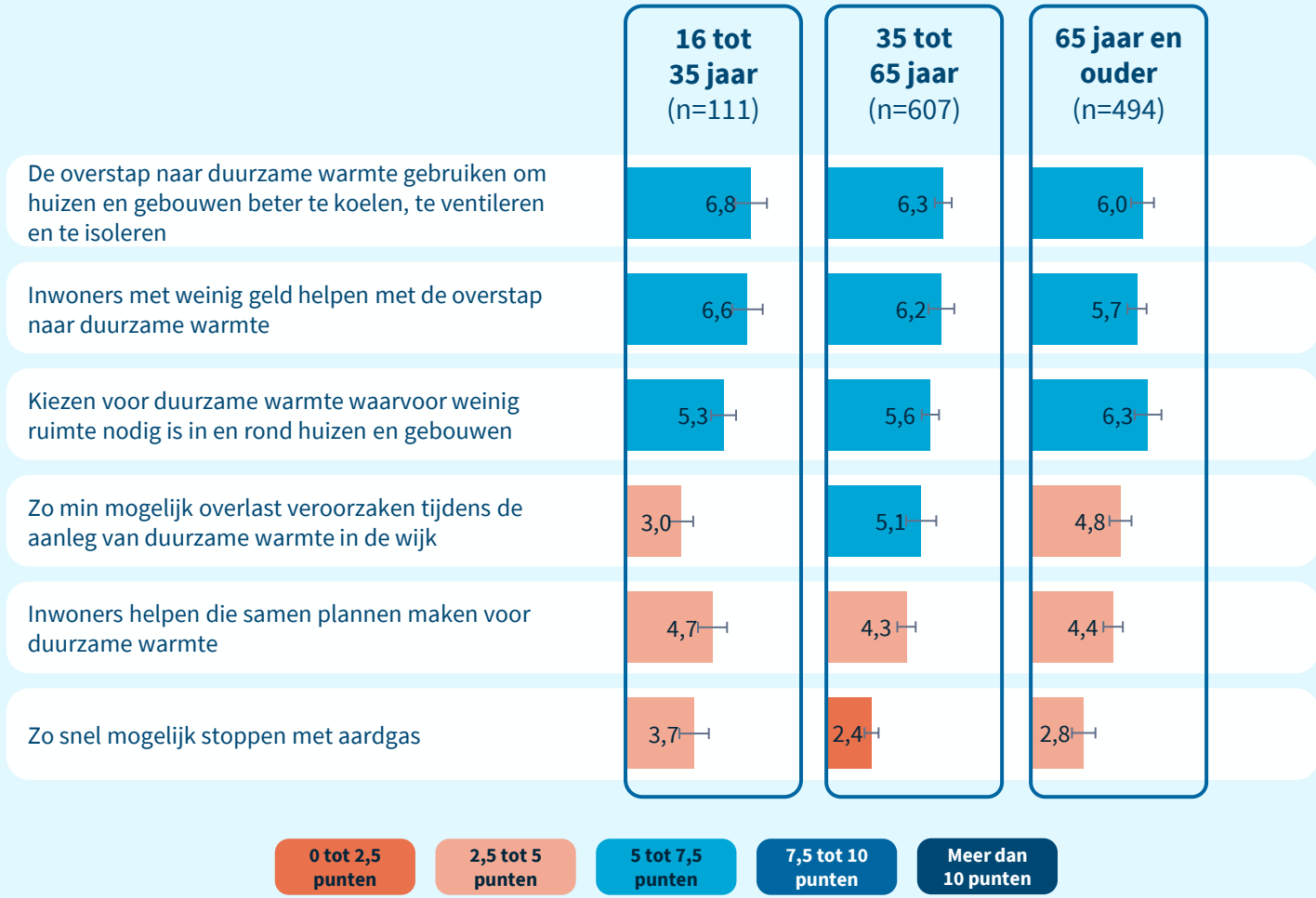

 * Uitleg over betrouwbaarheidsintervallen is te vinden op pagina 33.

Inwoners stellen soortgelijke prioriteiten ongeacht leeftijdsgroep. Inwoners onder de 35 verschillen noemenswaardig op één optie.

- *Overeenkomsten.* Inwoners in verschillende leeftijdsgroepen prioriteren dezelfde top 3.
- *Verschillen.* Inwoners onder 35 jaar geven het minst prioriteit aan de optie ‘Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’ .
- *Conclusie.* Inwoners onder de 35 jaar prioriteren één optie lager dan inwoners uit andere leeftijdsgroepen: ‘Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’. Inwoners prioriteren wel dezelfde top 3 ongeacht hun leeftijdsgroep. Er zijn veel meer overeenkomsten dan verschillen.

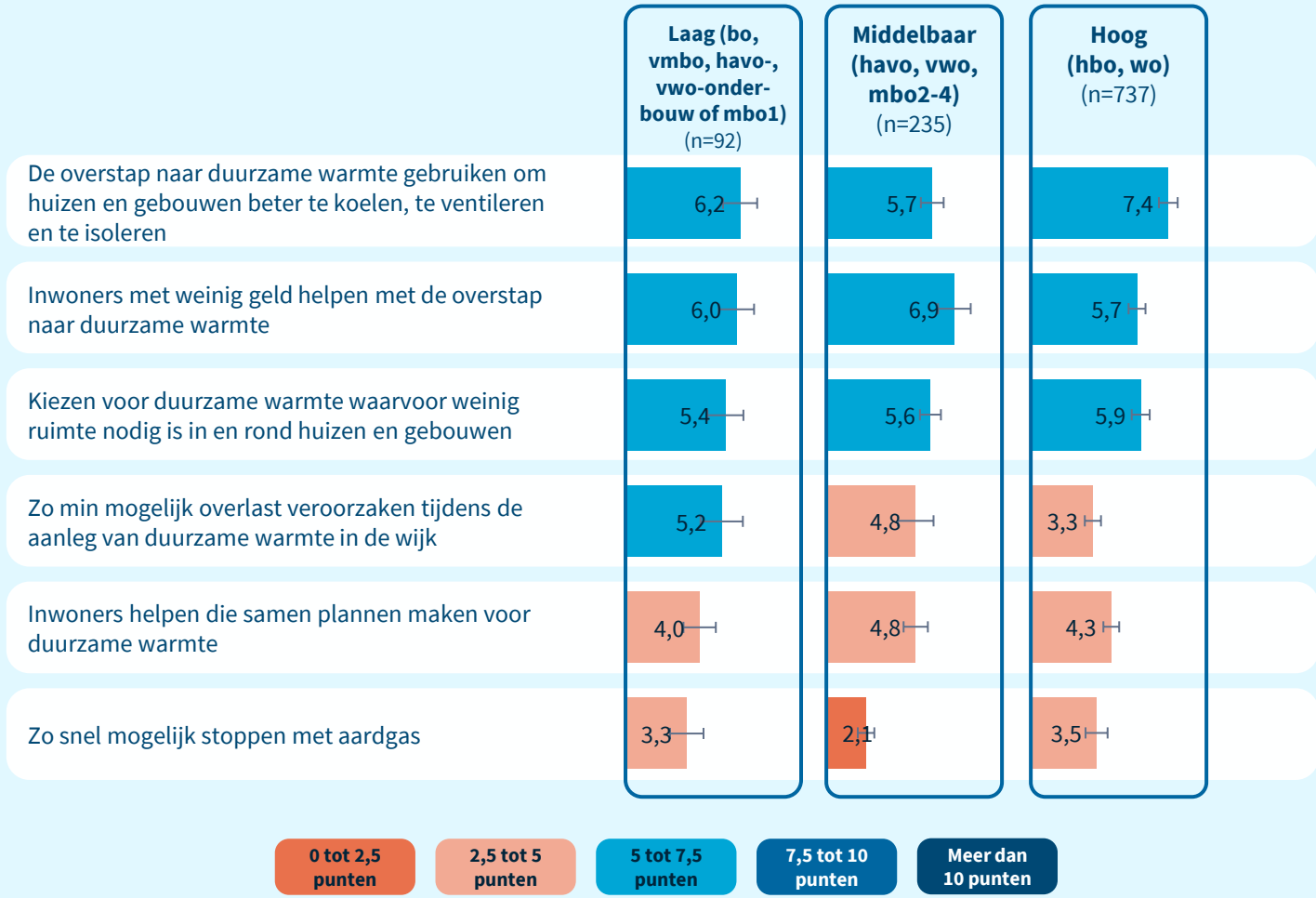
Figuur B.3. Prioritering opties – Naar leeftijdsgroep

Inwoners stellen soortgelijke prioriteiten ongeacht opleiding. Inwoners met een hbo- of wo-opleiding verschillen op twee opties.

- *Overeenkomsten.* Inwoners met verschillende opleidingsniveaus prioriteren dezelfde top 3.
- *Verschillen.* Inwoners met een hbo- of wo-opleiding geven de meeste prioriteit aan de optie ‘de overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren’. Ook geven zij het minst prioriteit aan de optie ‘zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’ .
- *Conclusie.* Inwoners met een hbo- of wo-opleiding prioriteren één optie lager dan inwoners met andere opleidingsniveaus en één optie hoger. Inwoners prioriteren wel dezelfde top 3 ongeacht hun opleidingsniveau. Er zijn meer overeenkomsten dan verschillen.

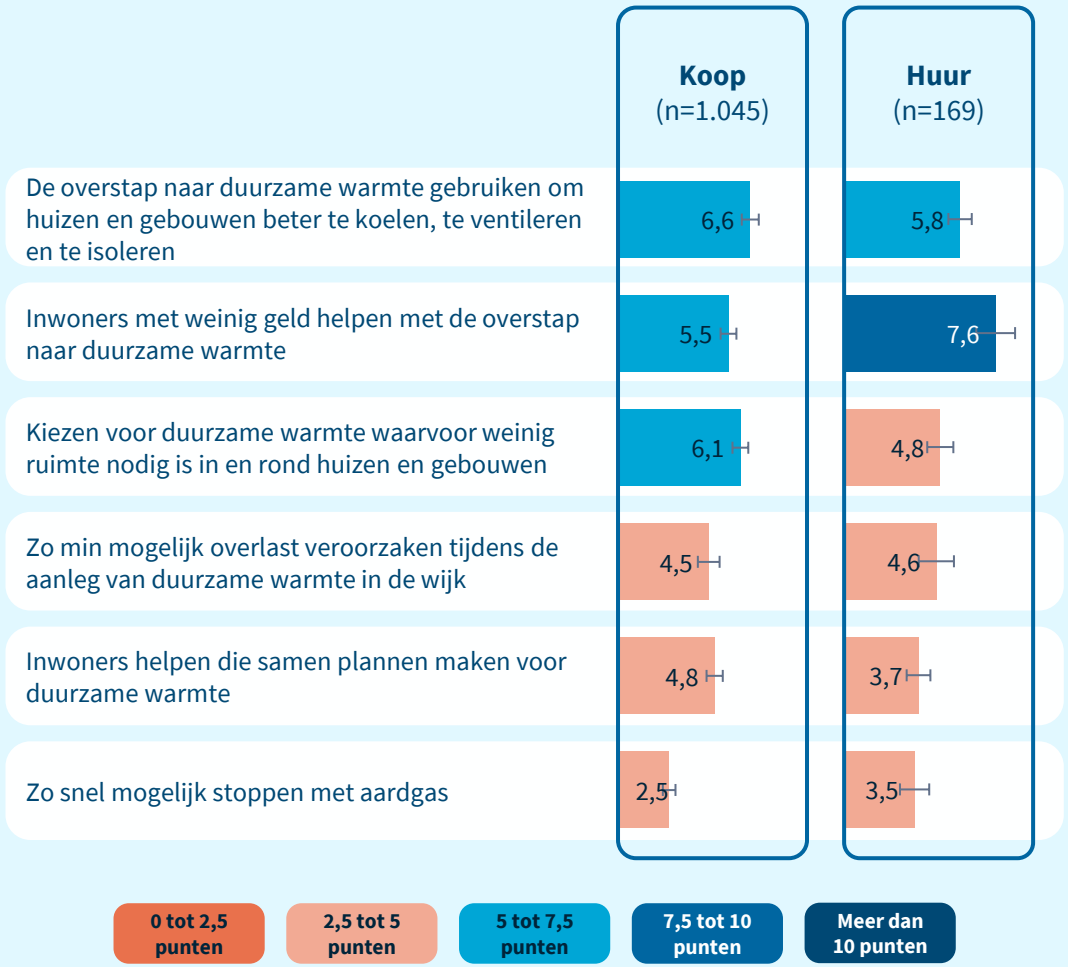
Figuur B.4. Prioritering opties – Naar opleidingsniveau

Inwoners in een koopwoning stellen vergelijkbare prioriteiten als inwoners in een huurwoning. Duidelijk verschil op één optie.

- *Overeenkomsten.* Kopers en huurders prioriteren dezelfde top 3. Ook prioriteren ze dezelfde optie het minst: ‘zo snel mogelijk stoppen met gas’.
- *Verschillen.* Huurders geven het meeste prioriteit aan de optie ‘inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’. Kopers prioriteren deze optie als derde. Ook is bij huurders de betrouwbaarheidsinterval bij de optie ‘zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk’ groot. We kunnen met minder zekerheid vaststellen hoe huurders deze optie prioriteren. We weten alleen dat ze de optie ‘inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’ hoger prioriteren.
- *Conclusie.* Huurder prioriteren één optie hoger dan kopers: ‘inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’. Kopers en huurders prioriteren wel dezelfde top 3. Er zijn veel meer overeenkomsten dan verschillen.

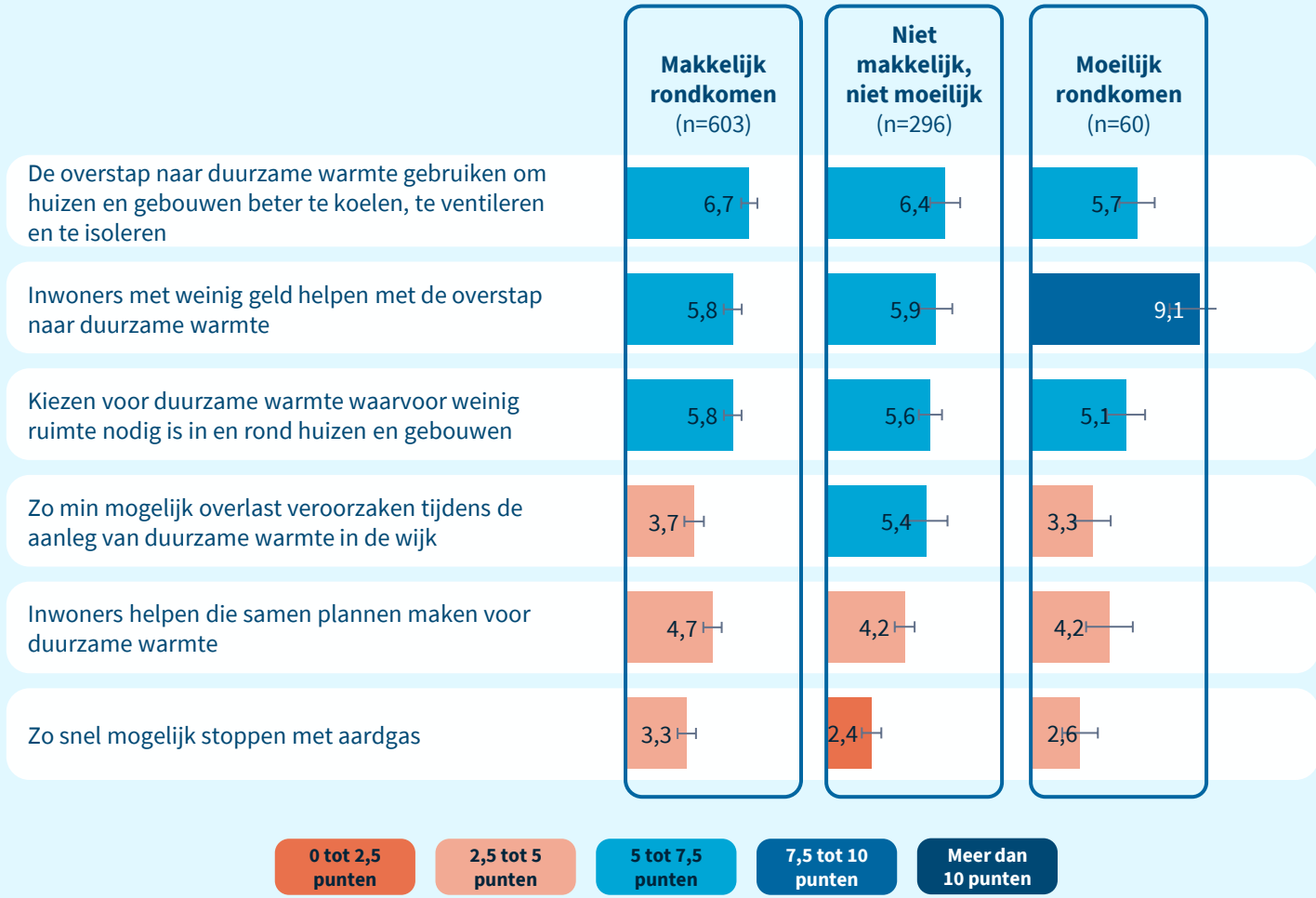
Figuur B.5. Prioritering opties – Naar gender

Inwoners stellen soortgelijke prioriteiten ongeacht financiële situatie. Duidelijk verschil op één optie.

- *Overeenkomsten.* Inwoners met verschillende financiële situaties prioriteren dezelfde top 3.
- *Verschillen.* Inwoners die aangeven moeilijk rond te komen geven duidelijk het meeste prioriteit aan de optie ‘Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte’. De andere twee groepen geven deze optie ook veel prioriteit, maar niet het meest.
- *Conclusie.* Er zijn meer overeenkomsten dan verschillen. Eén substantieel verschil zit op de optie om inwoners met geld te helpen met de overstap naar duurzame warmte. Hier geven Inwoners die moeilijk rondkomen duidelijk het meeste prioriteit aan.

Figuur B.6. Prioritering opties – Naar financiële situatie

Figuur B.7. Prioritering doelen – Gemiddelde naar gebied*

Opmerking bij de interpretatie
De resultaten per gebied zijn niet representatief op de kenmerken gender, leeftijd, opleiding en woonsituatie voor dat gebied. Daarvoor deden er te weinig inwoners van alle groepen per gebied mee. Er zijn wel genoeg deelnames om resultaten onderling te vergelijken.

	Badhoevedorp, Lijnden, Nieuwe Meer (n=70)	Cruquius (n=42)	Haarlemmerliede, Penningsveer, Spaarndam, Spaarnwoude (n=127)	Hoofddorp (n=401)	Lisserbroek (n=58)	Nieuw Vennep, t'Kabel (n=184)	Rijsenhout (n=52)	Vijfhuizen, De Liede, Nieuwebrug (n=90)	Zwaanshoek, Beinsdorp (n=69)	Zwanenburg, Halfweg, Boesinghelied (n=71)	Gemiddelde
De overstap naar duurzame warmte gebruiken om huizen en gebouwen beter te koelen, te ventileren en te isoleren	6,6	6,8	6,0	6,5	7,6	5,4	7,1	5,9	7,4	6,2	6,3
Inwoners met weinig geld helpen met de overstap naar duurzame warmte	5,9	6,0	6,3	6,3	5,8	6,6	6,2	6,0	6,2	5,8	6,2
Kiezen voor duurzame warmte waarvoor weinig ruimte nodig is in en rond huizen en gebouwen	6,4	5,0	5,2	5,7	6,2	5,2	5,7	7,0	6,3	6,5	5,7
Zo min mogelijk overlast veroorzaken tijdens de aanleg van duurzame warmte in de wijk	3,4	4,5	5,0	4,1	4,2	5,6	3,4	4,1	4,0	3,5	4,5
Inwoners helpen die samen plannen maken voor duurzame warmte	4,6	3,4	4,0	4,5	4,3	4,8	4,1	4,8	4,3	4,8	4,4
Zo snel mogelijk stoppen met aardgas	3,2	4,3	3,4	2,9	1,9	2,3	3,6	2,2	1,8	3,3	2,8

0 tot 2,5 punten | 2,5 tot 5 punten | 5 tot 7,5 punten | 7,5 tot 10 punten | Meer dan 10 punten

* Schattingen voor groepen kleiner dan 30 deelnemers leveren geen betrouwbare schattingen. Vier gebieden hadden minder dan 30 deelnemers:
1) Abbenes; 2) Burgerveen, Leimuiderbrug, Huigsloot, Vredeburg, Weteringbrug, Buitenkaag; 3) Oude Meer, Aalsmeerderbrug, Rozenburg; 4) Schiphol, Schiphol Rijk.

populytics.nl